

Natuur.blad

België-Belgique

P.B - Antwerpen X

3/1485

Afgiftekantoor
Antwerpen X
P106230

Driemaandelijks ledentijdschrift van Natuurpunt – december 2012 - januari - februari 2013 – jaargang 11 – nummer 4
verschijnt in maart, juni, september en december

Toelating – gesloten verpakking
Retouradres: Natuurpunt,
Coxiestraat 11,
2800 Mechelen

Het Grote Vogelweekend

Samenleving
Welkom everzwijn

Grenzeloos
Eilandhoppen in Zeeland

natuurpunt

Getest en goedgekeurd!

h₂no[®] STANDARD DE EXOSPHERE JAS IS ONZE ULTIEME H₂NO[®] PERFORMANCE STANDARD
HARD SHELL VOOR BERGSPORTERS EN SKIERS

H₂No[®] Performance Standard is Patagonia's nieuwe referentie voor waterdichtheid, ademend vermogen en duurzaamheid. Dat houdt in dat elk nieuw kledingstuk zoals onze Exosphere Jacket de strengste industriële labotesten ondergaat, inclusief onze Killer Wash die jarenlang gebruik in erg vochtige omstandigheden simuleert. Daarna beproeven onze ambassadeurs en testpersonen hetzelfde kledingstuk in alle mogelijke omstandigheden om zo nog eventuele zwakheden op te sporen. Enkel wanneer het nieuwe kledingstuk beide testen met glans doorstaat, krijgt het ons H₂No[®] Performance Standard label en voegen we het toe aan onze collectie. Kijk zelf hoe we ervoor zorgen dat onze producten levenslang meegaan: patagonia.com/euro/h2no

JE KAN ONZE PRODUCTEN VINDEN IN DE PATAGONIA PRO-SHOPS: WWW.AVVENTURA.BE,
WWW.KARIBOE.BE, WWW.STARPOLE.BE, WWW.ALPISPORT.BE

 Kitty Calhoun maakt haar klimpartner vast tijdens de eerste beklimming van de Captain Calhoun - Kono Wall, IJsland. Jay Smith © 2012 Patagonia, Inc.

patagonia[®]
patagonia.com

Natuur en landbouw

Er is een belangrijke hervorming van het Europees landbouwbeleid op komst. Dit is van groot belang voor de Vlaamse natuur want bijna half Vlaanderen is landbouwgebied en juist daar gaat het met de biodiversiteit en het landschap niet goed. Nochtans vond mijn collega van de Boerenbond het nodig om te beklemtonen dat onze vereniging zich best niet moeit in dit debat dat, zoals bekend, om veel geld gaat. Een Vlaams landbouwbedrijf haalt gemiddeld 10.000 euro per jaar uit Europese (en Vlaamse) middelen en sommigen zijn zelfs voor 75% afhankelijk van die steun.

Natuurpunt is er niet op uit om dit budget af te bouwen. Integendeel zelfs, maar de vraag is welke tegenprestatie daar tegenover moet staan? Kunnen die middelen niet ook worden ingezet om het landschap opnieuw aan te kleden zodat de natuur een nieuwe kans krijgt? Dat zou trouwens perfect kunnen samengaan met de strijd tegen wateroverlast, erosie...

Natuur en landbouw komen elkaar vaak tegen in het buitengebied. Dat betekent echter niet dat wij daar elkaars tegenstanders moeten zijn. Natuurpunt wil altijd en overal in dialoog gaan, tenminste als dat met wederzijds respect gebeurt. Als het er om gaat om de open ruimte te vrijwaren, zijn wij immers partners en geen tegenstanders. Dossiers zoals het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen zijn té belangrijk om er elk zijn eigen gelijk te proberen halen. En in een groener landbouwbeleid zitten ook voor landbouw veel nieuwe kansen. Het leveren van groene diensten aan de maatschappij

kan nieuwe horizonten openen voor vele familiale bedrijven.

Ook Natuurpunt krijgt subsidies en levert hiervoor al lang groene diensten. Met onze subsidies verwerven en beheren wij natuurgebieden die we openstellen voor het publiek. Zo socialiseren wij natuur die voordien dikwijls geprivatiseerd was en helpen wij bovendien doelstellingen van de overheid realiseren: we doen aan waterberging, zorgen voor erfgoed, landschap en (veel) recreatie. Dankzij onze onvolprezen vrijwilligers doen wij dat op een kostenefficiënte manier.

Mogen wij ook van de landbouw vragen om groene diensten aan de maatschappij te leveren als tegenprestatie voor de subsidies?

Walter Roggeman
Voorzitter Natuurpunt

natuurpunt

Inhoud

december 2012 - januari - februari 2013 – jaargang 11 – nummer 4

Dieren in Nesten zoekt wilde dieren van bij ons	6	Wandelen in de Latemse Meersen	27
Brave muggen	8	Fotoshoot boomplantactie	34
Het Grote Vogelweekend	12	Bedreigd! De Hazelmuis	38
Welkom everzwijn	16	Amfibieën op (de) weg	40
Niet storen, winterslaap	18	Eilandhoppen in Zeeland	50

Welkom everzwijn!

Het everzwijn is terug van weggeweest
en meer dan welkom.
Lees er alles over op blz 16

Foto: Vilda/Yves Adams

Vind de velduil!

Dieren in Nesten gaat op zoek naar wilde dieren van bij ons

“Een velduil? Ik ben er op gebrand om er eentje te zien.” Steven Coppens is een echte natuurliefhebber. Hij is een telg uit een bekend tv-geslacht: zijn neven Mathias, Staf en broer Dieter zijn niet van het scherm weg te branden. Vorig jaar ging Steven voor het programma Dieren in Nesten in de Zweedse wildernis op zoek naar wilde beren. En hij vond ze nog ook. Het komende seizoen is hij weer van de partij. “Er gaat niets boven de ontmoeting met een dier in de vrije natuur.”

Tekst: Joris Gansemans

‘Wildlife’ van eigen bodem doet het goed in de media. Nieuwsuitzendingen pakken er regelmatig mee uit, zoals met de vondst van de wilde kat en de otter. Programmamakers spelen daar gretig op in. In het komende seizoen van Dieren in Nesten ondernemen Steven Coppens en zijn 8-jarig zoontje Rein een kanosafari in eigen land. Hun tocht loopt van diep in de Ardennen tot aan de kust. Onderweg komen ze terecht in heel wat gebieden van Natuurpunt. De opdracht? Spectaculaire dieren spotten.

We treffen Steven en Rein bij het bezoekerscentrum van de Uitkerkse Polder. De wind waait hard, en het is een van de eerste koude dagen van het jaar. De lucht hangt vol met het gesnater van de duizenden overvliegende ganzen. Maar de ganzen zijn voor later. We gaan eerst op zoek naar velduilen.

Met hun ranke lijf en uitgesproken kop zijn velduilen een opvallende verschijning. Het zijn buitenbeentjes. Ze zijn actief overdag, vooral ’s ochtends en bij valavond. Kenmerkend is hun goede camouflage. Vaak verschuilen ze tussen de planten op de grond, waardoor ze erg moeilijk te spotten zijn. Gelukkig zijn ze gemakkelijk te herkennen in de vlucht. Ze vliegen onrustig en onregelmatig, een beetje te vergelijken met de vlucht van een mot. Velduilen jagen voornamelijk op gehoor. Wie de zeldzame velduil wil zien jagen op muizen, maakt in de winter het meeste kans in de Uitkerkse Polders.

Het begint al lichtjes te schemeren wanneer we aan de zoektocht beginnen.

Steven Coppens: “Als kind ging ik vaak met mijn ouders in het bos kamperen en dieren zoeken, zoals everzwijnen. Dat was erg spannend. We trokken eropuit in de schemer en zochten een goede plaats om te wachten. Eerst kon je de dieren horen. En plots zag je ze! Die spanning blijf ik zoeken. Ik wil dat ook doorgeven aan mijn kinderen.”

Steven Coppens: “Samen speuren naar wilde dieren van bij ons? Dat schept een ongelofelijke band met je kinderen.”. Foto: de MENSEN

Foto: de MENSEN

Rein: "In Zweden heb ik eens een beer gezien. Ik had hem als eerste gevonden. De beer stond onderaan de skilift. Kijk mama, een beer, riep ik meteen."

Steven: "Je hoeft trouwens niet naar het buitenland voor spectaculaire waarnemingen. Het is ongelooflijk wat voor dieren we zijn tegengekomen op onze kanotocht."

Voor de opnames zijn Rein en ik een 20-tal dagen onderweg geweest met de kano. Samen naar dieren speuren van op het water, dat is echt onvergetelijk. Het heeft een heel hechte band geschapen."

Rein: "Met de kano varen was echt superleuk. Papa is wel een keer in het water getuimeld. Dieren kijken is heel erg spannend."

Wat is de impact van natuurprogramma's op tv?

Steven: "Ik hoop dat mensen via ons avontuur beseffen dat er echt spectaculaire natuur is in België. En dat je zelf op safari kan, weg uit je luie zetel. Dat is goed. Mensen de natuur laten ontdekken, dat moet je stimuleren. Zo geraakt iedereen overtuigd van de noodzaak om de natuur te beschermen."

Foto: Glenn Vermeersch

De natuur in België doet het steeds beter. Er zijn weer volop everzwijnen, vossen en reeën. Niet iedereen vindt dat goed nieuws.

Steven: "De natuur komt terug. Dat is prachtig. Maar nu duiken er stemmen op om de everzwijnen allemaal van kant te maken. Dat is toch te zot voor woorden? We moeten opnieuw leren samenleven met de wilde dieren. Dat doe je niet door ze uit te roeien."

"Ik kom erg vaak in Lofsdalen in Zweden, een dorpje in een regio met veel beren. Daar zijn ze niet verleerd om met wilde dieren om te gaan. Alle vuilbakken zitten er onder de grond. Het recyclagecentrum ligt vijf kilometer buiten het dorp. En, je kan dat jammer vinden, het blijft nodig om jaarlijkse een paar beren te schieten. Anders zorgen ze voor overlast, door koeien aan te vallen bijvoorbeeld. Dan is dat sociaal draagvlak weg en moeten ze er allemaal aan."

Kleine rietganzen uit Spitsbergen

De wandeling eindigt in een vogelkijkhut met uitzicht op de polder. Het is al donker wanneer we de wagen instappen. Vandaag hebben we geen velduil gezien. Te veel wind. Maar ganzen daarentegen, met duizenden zijn ze over onze hoofden gevlogen. De Uitkerkse Polder is dan ook een topgebied. Voor de kleine rietgans zijn onze kustpolders zelfs van levensbelang. De soort nestelt op Spitsbergen. Tot 90% van de totale wereldpopulatie komt hier overwinteren.

Morgen, bij zonsopgang, speuren ze verder naar dieren. Zal de wind zijn gaan liggen? Zullen Steven en Rein uiteindelijk een jagende velduil voor de lens krijgen? Wie wil weten welke dieren Steven en Rein allemaal tegenkomen, moet nog even wachten. Op 5 januari gaat het nieuwe seizoen van Dieren in Nesten van start. De safari wordt uitgezonden vanaf 26 januari.

Close up

Brave muggen

Elke zomer weer brengen de kranten sappige verhalen over gevaarlijke exotische muggen die ons gruwelijke, levensbedreigende ziektes komen brengen. Alsof dat gezoem in het holst van de nacht al niet erg genoeg is. Over die steekmuggen gaan we het niet hebben: ze krijgen al veel meer aandacht dan ze verdienen. Laten we het eens hebben over brave muggen. Muggen die nuttig zijn in de natuur en zelfs voor ons. Voor alle duidelijkheid: steekmuggen hebben hun nut in de natuur, al hebben de meesten onder ons moeite om dat te erkennen na, alweer, een slapeloze nacht.

Tekst: Peter De Ridder, foto: Vilda/Rollin Verlinde (pluimmug)

Naast de steekmuggen, kriebelmuggen en knutjes is er nog een overgrote meerderheid van muggen die niet uit zijn op ons bloed. Wintermuggen, langpootmuggen, buismuggen, steltmuggen, glansmuggen, motmuggen, pluimmuggen, bronmuggen, galmuggen, dansmuggen, netmuggen, venstermuggen, paddenstoelmuggen... en dan zijn er nog een hoop die geen Nederlandse naam hebben. Er komen bij ons zo'n 27 verschillende muggenfamilies voor met in totaal een slordige 1400 soorten. Over biodiversiteit gesproken. Er zijn muggen voor alle gelegenheden, maar over het algemeen is het één grauwe biomassa die meehelpt met de bestuiving van tal van bloemen en die als voer dient voor dieren zoals zangvogels. Toch zitten er unieke beestjes tussen. We halen er enkele voor het voetlicht.

In de gevarieerde groep van de minuscule **galmuggen**, bijvoorbeeld, vind je een aantal soorten die zich pedogenetisch voortplanten. Dat gaat zo: de wijfjesmug legt enkele supereieren waaruit maden komen die niet verpoppen maar het leven schenken aan een reeks nieuwe maden, die weer het leven schenken aan nieuwe maden, die uiteindelijk toch verpoppen en galmugjes worden. Een alternatieve voortplantingswijze die blijkbaar nooit echt aansloeg in de loop van de evolutie!

In je badkamer vind je soms minieme **motmugjes** die er effectief uitzien als een kruising tussen een motje en een mug. De larven houden zich in alle anonimiteit onledig in de duistere diepten van de afloop van je bad en ruimen daar organisch afval op.

De stuntelige **langpootmuggen** zorgen wel eens voor paniek in huis, maar bijten kunnen ze niet. Hun

larven – lederachtige rupsvormige worstjes genaamd "emelt" – doen zich te goed aan de wortels van gras en maken zo komaf met de eentonigheid in de tuin: je gazon gaat een grotere variatie aan groentinten vertonen.

De **dansmuggen** die boven het water hele wolken vormen, hebben rode larven die razend populair zijn bij vissers als aas onder de naam "ver de vase". Ze danken die rode kleur aan dezelfde hemoglobine die ons bloed helpt om zuurstof vast te houden; voor hen is het een hulp om te overleven in zuurstofarm slijk. Je zou ze dus kunnen bestempelen als onze bloedverwanten.

Wintermuggen dansen ook, maar dan op open plekken in bos, park en tuin waar hun larven mee instaan voor de productie van humus. De beestjes, die er uitzien als kleine langpootmuggen, dansen op zonnige dagen van de late herfst tot in het putje van de winter. Tussen danspartijen door moeten ze natuurlijk ook rusten en eten. Elk ander insect zou doodvriezen. Wintermuggen zitten echter tjokvol glycerol, dezelfde suikerstroop die wij ook kennen als additief E422 in snoep en andere voedingsmiddelen. Tegelijk is het een natuurlijke antivries die tot voor kort ook aan brandstof toegevoegd werd.

Allemaal boeiende weetjes, maar er is vooral nog veel meer dat we niet weten over al die muggen. Als je naam wil maken als amateur entomoloog (of *muggenzifter*) kan je je bijvoorbeeld op de eerder genoemde galmuggen storten: voor Nederland zijn 340 soorten beschreven, voor België 140. Iets zegt mij dat wij er een paar over het hoofd gezien hebben. Aan de slag!

Tom Van Dyck, jouw gids tijdens Het Grote Vogelweekend

Er was eens...

Vogels intrigeren me al heel lang. Samen met mijn broer trok ik eropuit om vogels te kijken. Misschien had ik ook voor planten kunnen kiezen, maar die kunnen niet vliegen (lacht).

Zeg niet zomaar vogel tegen een merel

We hebben twee voederhuisjes in onze tuin; waarvan eentje dat we goed kunnen zien. Kennis en begrip zijn belangrijk. Als je niet op elk dier dat voorbij vliegt de term vogel plakt, kan je het verhaal van die vogel vertellen. Eens je iets kan benoemen, krijg je respect. Dat is met alles zo.

Levende tuin

Ik heb een grote stadstuin met veel schuilplekjes, een beukenhaag, klimop ... Er zitten behoorlijk wat vogels van mezen, musjes tot houtduiven. Het zijn van die echte Antwerpse houtduiven; ze eten alles op en kruipen zelfs in het konijnenhok. Ik verzoek ze bij deze vriendelijk mijn tuin te verlaten.

Ik wil een Jan-van-Gent zijn

Mocht ik reïncarneren, dan wil ik een vogel zijn. Een paar jaar geleden trok ik met mijn gezin door Nieuw Zeeland en bezochten we o.a. de Jan-van-Gent kolonie in Hawkes Bay. Zo'n knappe vogels, sierlijk met indringende ogen. Ook de geur was zeer memorabel (grijnst). Zoals zo'n Jan-van-Gent, zo zou ik wel willen terugkomen.

Waarom doe je mee met Het Grote Vogelweekend?

Natuur mag niet achter een omheining zitten, die is voor iedereen. Door het te beleven, groeit het respect en ga je er zorg voor dragen. En als ik daar als vleesgeworden voederplank aan kan bijdragen, doe ik dat graag. Tijdens Het Grote Vogelweekend tellen mijn kinderen en ik al zeker mee!

Natuur.oriolus

Het derde nummer van Natuur.oriolus buigt zich over de roofvogeltrek en analyseert een trek golf van 18.000 roofvogels op vijf dagen tijd, die vorig jaar over ons land gleed. Waar komen al die buizerds vandaan en hoe

verloopt de vlucht ter hoogte van Denemarken? Verder lees je het volledige verhaal van het bezoek van de intussen bekende bastaardarend Tönn in 2011. Het tijdschrift gaat dieper in op de toename van valse pijlstormvogels aan de Belgische kust en de link met de verspreiding elders. In de reeks over vogelherkenning leren we meer over de basisprincipes van iets heel complex: de rui.

www.natuurpunt.be/oriolus

Natuur.focus

Ook van Natuur.focus rolde net het nieuwe nummer van de persen. Daarin lees je dat het veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje wel degelijk negatieve gevolgen heeft voor onze inheemse lieveheersbeestjes,

en dat baron Kesteloot in de jaren 1950 al lezingen gaf over klimaatopwarming! Draadklaver is een zeldzaam plantje waarover pas ontdekt werd dat de mens onbewust een belangrijke rol speelt in de verspreiding.

www.natuurpunt.be/focus

Leden werven Leden

90.000 gezinnen zijn lid van Natuurpunt. Dat is ontzettend belangrijk, want hoe meer leden we hebben, hoe meer natuur we kunnen beschermen. En dat is vandaag broodnodig!

Heb jij ook een buurman, nichtje, collega of kennis die net als jij geeft om de natuur en nog geen lid is van Natuurpunt? Overtuig hen nu. Op die manier help je Natuurpunt groeien. Zelf maak je kans op een prachtige prijs. Wie weet win jij wel een onvergetelijke reis naar de Donaudelta in Roemenië of een andere mooie prijs zoals een verrekijker of wijnpakket. Deelnemen kan tot 16 januari 2013. Alle info op

www.natuurpunt.be/ledenwervenleden

Maak van je energiefactuur een spaarpot voor Natuurpunt

Onder het motto "de natuur, daar zorgen onze klanten voor" stort Lampiris voor elke klant die daarvoor kiest, jaarlijks 2,5% van het energiegedeelte van de energiefactuur of gemiddeld 27 euro per jaar door aan Natuurpunt. Per duizend klanten kan Natuurpunt met dat bedrag bijvoorbeeld 5,4 ha nieuwe natuur aankopen of 1 ha nieuw bos aanplanten.

Doe zoals Natuurpunt en sluit je vandaag nog aan bij Lampiris. Spaar zo mee voor meer natuur in Vlaanderen. Ook bestaande klanten kunnen hun steun aan Natuurpunt doorgeven! Meer info op www.natuurpunt.be/lampiris

Ontmoet Natuurpunt tijdens de Fiets en Wandelbeurs

Nekkerhal, Mechelen 16 & 17 februari 2013

Vlamingen fietsen en wandelen steeds meer en gaan daarom op zoek naar informatie over materiaal, routes en bestemmingen. Net die elementen worden op de Fiets en Wandelbeurs in een ideale mix aangeboden door commerciële exposanten (stands), door ervaren fietsers en wandelaars (informatiemarkt, pelgrimspaviljoen), door bevlogen vertellers (lezingzalen) en door tal van fietsfabrikanten die hun materiaal beschikbaar stellen om uit te testen op het fietsparcours.

Kom een kijkje nemen, ontdek de kortingsbon op blz 32!

Uw dagelijks natuurbericht, gratis en voor niets!

Een nieuwe soort voor België, een aangespoelde potvis, de impact van een hittegolf op dagvlinders, de start van de grote paddentrek, hoe omgaan met lastige everzwijnen, een bever of otter die ergens opduikt... De natuur levert elke dag nieuws op.

Geïnteresseerd? Abonneer je dan gratis op www.natuurbericht.be.

Hierbij heb je de keuze of je dagelijks of wekelijks een nieuwtje in je mailbox wil krijgen. De natuurberichten zijn opgesplitst in verschillende categorieën: vogels, zoogdieren, amfibieën en reptielen, planten, vlinders, kust en zee maar ook opinie en klimaat komen aan bod. Als abonnee kan je kiezen welke natuurberichten je wenst te ontvangen.

 natuurbericht.be

Bestel je bijenhotel in de winter, plaats het in de lente

Natuurpunt wil met haar Bijenhotelcampagne bedrijven aanmoedigen een groene stapsteen te maken van hun bedrijventerrein. De unieke hotels worden door ons geplaatst, zijn van FSC-hout, met ingewerkt bedrijfslogo en geleverd met bijhorend bloemenzaad. Bovendien kan Natuurpunt Educatie een infosessie geven bij het bedrijf zelf. Kortom, het meest uitgebreide bijenhotelaanbod in Vlaanderen! Goed voor het bedrijf en de wilde bijen. Prijzen en meer info:

www.natuurpunt.be/bijenhotels

Bijenhotel bij drukkerij De Bie

Het Grote Vogelweekend

2 & 3 februari 2013

Tel je tuinvogels met Tom Van Dyck

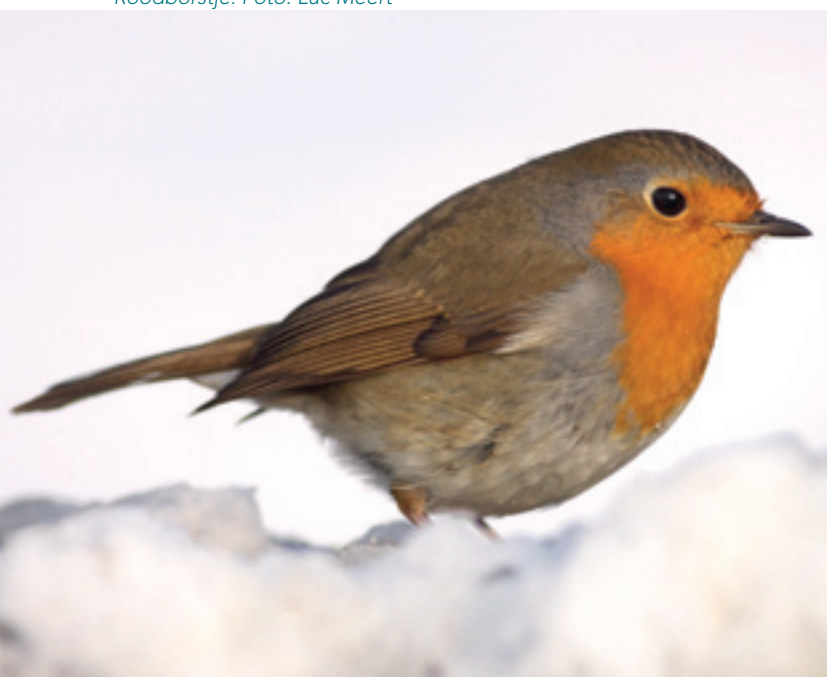
Kop koffie op het aanrecht, verrekijker gericht op de voederplank en het notitieboekje in de aanslag. Hoera! De winter is er weer en zo ook de Natuurpunttuinvogeltelling, dit jaar in een nieuwe verpakking.

Tekst: Gerald Driessens & Liselotte Vanderoye

De afgelopen 14 jaar telden duizenden mensen hun tuinvogels tijdens Vogels Voeren & Beloeren. Dit jaar kan je opnieuw de bezoekers in je tuin bewonderen volgens het bekende recept, maar met een nieuwe naam. Als ambassadeur van het Grote Vogelweekend, roept Tom Van Dyck op om samen de meesjes, musjes en lijsters te tellen.

In dit Natuur.blad vind je de tuinvogelposter en een tellijstje terug. Hang de poster aan je raam en herken zo de bezoekers in je tuin. Op het tellijstje duid je aan welke vogels je hebt gespot. Last van verlegen vogels in je tuin? Geen probleem, op www.vogelweekend.be kan je de verschillende geluiden van onze inheemse vogels beluisteren. Wil je promotie maken voor de actie? Hang dan de poster op aan je raam aan de straatkant.

Roodborstje. Foto: Luc Meert

Hoe ga je te werk?

1. Maak je tuin of terras vogelvriendelijk: voorzie goed vogelvoer, veilige schuilplaatsen en proper water.
2. Neem je poster, tellijstje en je verrekijker (niet noodzakelijk) bij de hand en tel de vogels in je tuin of op je terras. Doe dit minstens 30 minuten.
3. Noteer het grootste aantal dat je op hetzelfde moment hebt geteld op je tellijst en geef ze in op www.vogelweekend.be

We streven ernaar om zoveel mogelijk tellingen online te ontvangen. Geen internet? Wellicht ken je iemand met internet maar je tellijst kan ook gewoon de post op.

Elke telling telt

Jouw waarnemingen zijn goud waard. Of het nu een mees, mus of een witte merel is. Door meer tellers te verzamelen kunnen we sterke cijfers voorleggen en beter meten of het goed of slecht gaat met de vogels. Vandaar dat we snel moeten groeien naar een echt **Groot Vogelweekend**.

Doe ik het goed?

Breekt het angstzweet je uit als je een spreeuw van een zanglijster moet onderscheiden? Geen probleem. Neem de tuinvogelposter in de hand of neem een kijkje op www.vogelweekend.be. Daarop kan je niet alleen terecht voor een identiteitskaart per vogel, maar je kan er ook de zang van de verschillende soorten beluisteren. Toch geen idee welke vogel je hebt gespot? Dan kan je steeds onze tuinvogelconsulenten raadplegen via tuinvogelconsulent@natuurpunt.be.

Hoor jij de mus nog kwetteren?

Heel wat tuinsoorten hebben het de laatste decennia erg moeilijk. Denk aan de huis- en ringmus, maar ook aan de spreeuw die het niet makkelijk heeft door een beperkt aanbod aan broedplaatsen. Daartegenover staat de duidelijke terugkomst van de putter en mits

Tel mee met **Tom Van Dyck**

Eerste weekend van februari

Het Grote Vogelweekend

www.vogelweekend.be • twitter mee: #vogelweekend

de juiste voeding (zoals kaardebol en distel), is zelfs die in de tuin te krijgen. De inrichting van je tuin is dus al een factor die mee bepaalt welke soorten hem zullen bezoeken.

De beste voederplank

De belangrijkste norm is **veiligheid**. Instinctief zien vogels de mens als een natuurlijke vijand. Dat is ondermeer een gevolg van de eeuwenlange jacht en vogelvangst. Het is dus van belang dat vogels rust ervaren, vooral op de voederplaats zelf. Zitten er voortdurend katten in je tuin, dan is de kans klein dat je veel vogels zal zien. De aanwezigheid van schuilplaatsen zoals een haag, een dichte doornstruik, bieden hen al meer zekerheid, ook wanneer er eens een sperwer opduikt.

Variatie is een ander belangrijk aspect. Bedenk dat sommige soorten liever op de grond blijven, anderen niet onder een laag dakje kunnen landen, de ene zaadjes lust en de andere liever fruit. Een notensnoer trekt meer mezen aan, zaden zijn beter voor vinken, de oude zonnebloem werkt aanstekelijk voor de groenling. Laat je fantasie de vrije loop. Kijk naar de vogels

in de tuin en hoe ze zich gedragen. Er valt heel wat informatie te sprokkelen in die huiselijke natuur.

Leren herkennen

Naar aanleiding van het Grote Vogelweekend lopen in de Natuurpuntbezoekerscentra en in het Natuurmuseum verschillende acties. Het hoogtepunt van die acties gaat door op 2 en 3 februari. Bezoekers krijgen tijdens het vogelweekend in elk bezoekerscentrum een speciale verrassing. De activiteiten in de verschillende bezoekerscentra vind je terug op de www.vogelweekend.be.

Wanneer maak je het meeste kans om vogels te zien?

De vroege ochtend werkt altijd het best. Vogels zijn dan op hun gemak. De stilte zorgt er voor dat ze beter horen en zich veiliger voelen. Voor soorten als duiven, eksters of merels maakt het niet veel uit. Je kan ze de hele dag door op bezoek krijgen.

Wat is het favoriete eten van een tuinvogel?

Stadstuin of grote groene oase? Pas het vogelvoer aan op de soorten die vaak in je tuin zitten. Zitten er in je stadstuin nauwelijks zaadeters, strooi dan voedsel voor andere soorten: bijvoorbeeld appels of hang pindasnoeren of notenstangen. Variatie is de boodschap: in elke tuin komen duiven, dus zaden of granen zijn steeds nuttig. Probeer vooral te verhinderen dat er enkel brood ligt: dit is geen natuurlijke voedselbron en bevat minder voedingsstoffen.

Onze kleinste tuinvogel...

...is het goudhaantje en het vuurgoudhaantje, amper 9 cm groot. Je krijgt ze helaas moeilijk op je voederplank want ze zoeken naar kleine insecten, meestal in coniferen. Maar het durft soms toch eens lukken. Uitkijken dus!

Geïnteresseerd naar de resultaten van vorige tuintellingen? Neem dan een kijkje op www.vogelweekend.be.

WIN

Behoor je tot de creatieve categorie deelnemers? Dan hebben we dé uitdaging voor jou. Doe mee met de wedstrijd "Wie heeft de mooiste voederplank"? Pimp je voederplank en pak uit met iets origineels. Stuur je foto in via de website en win een van de vele mooie prijzen, zoals een verrekijker, voederplankjes, en nog veel meer. De jury, waaronder Tom Van Dyck, let vooral op innovatie, humor en afwerking!

www.vogelweekend.be

Toekomstdoelen natuur bijna bepaald

Een korte evaluatie van het Natura 2000-overleg in Vlaanderen

Natura 2000 is al 20 jaar dé hoeksteen van het Europese natuurbeleid. Toch zijn weinigen ermee bekend. Natuurpunt investeerde de laatste jaren veel tijd en moeite om de natuurdoelen voor het Natura 2000-netwerk in Vlaanderen op punt te stellen, maar de weg is nog lang.

Tekst: Benno Geertsma

Europa's plan om de natuur vooruit te helpen is niet eenvoudig maar wel broodnodig. Er verdwijnt nog altijd meer natuur dan er bijkomt en dit op een veel te hoog tempo. De milieudruk stijgt en de natuurkwaliteit neemt zienderogen af.

Maak een netwerk

Het basisidee voor het Europese reddingsplan is eenvoudig: zorg voor een netwerk van voldoende grote natuurgebieden die met elkaar verbonden zijn. En dit over de landgrenzen heen. Zo kan de natuur zich vrij bewegen en voortplanten en stijgen de overlevingskansen. Want hoe meer wegen, woongebieden of industrieterreinen de natuur doorkruisen, hoe moeilijker het wordt voor dieren om van het ene naar het andere gebied te geraken in hun zoektocht naar een partner, voedsel of een nestplaats.

Kalmthoutse Heide. Foto: Wim Dirckx

Ruggengraat

Het netwerk van Europese natuurgebieden heet Natura 2000, en is eigenlijk dé ruggengraat van de Europese natuur. In Vlaanderen bevat dit netwerk top-natuurgebieden als het Zwin, de Kalmthoutse Heide of het Zoniënwood. Maar ook industrieterreinen of akkers vallen binnen de zones. Want die zijn niet enkel bestemd voor economische activiteiten, ze moeten ook rekenschap geven aan de Europees beschermde natuurwaarden op en rond hun terreinen. Hoe? In eerste plaats door met wetenschappelijke natuurdoelen kwalitatief en kwantitatief vast te leggen wat die natuur nodig heeft. Zo kan bijvoorbeeld bekeken worden of het aanleggen van een weg al dan niet nefast is voor de natuur. Indien er geen negatieve impact is op de doelen, dan kan de weg aangelegd worden. Indien wel, dan moeten er meer natuurvriendelijke aanpassingen of alternatieven gezocht worden.

Praten met boeren en bedrijven

De afgelopen vier jaar dacht de Vlaamse overheid na over hoe ze voor alle Natura 2000-gebieden in Vlaanderen de juiste toekomstdoelen- en maatregelen kon opstellen. Dit moet gebeuren voor Europese habitats (zoals heides, bossen, moerassen of duinen) en soorten (zoals otters, kamsalamanders of ijsvogels). Dit zijn de "instandhoudingsdoelstellingen". In het verleden gebeurde dat boven ieders hoofd maar sinds 2008 zitten alle betrokken partijen mee aan tafel: landbouw- en ondernemersorganisaties, jagers, land- en boseigenaars en de natuurbeschermers.

De Vlaamse aanpak van het Europese natuurbeleid is jammer genoeg (nog) geen succesverhaal.

Goed voorbeeld: Kalmthoutse Heide

Om er voor te zorgen dat de kwaliteit van de verschillende types heide in de Kalmthoutse Heide het goed blijven doen, voorziet men als toekomstdoel zo'n 130 hectare extra heide op de terreinen

Heideblauwtje. Foto: Vilda/Jeroen Mentens

van Natuurpunt en het Agentschap voor Natuur en Bos. Dit is de minimale bijkomende oppervlakte die ervoor moet zorgen dat de heide op lange termijn en onbedreigd kan voortbestaan. Dat betekent ook dat men monitort of heidetypische soorten als boomleeuweriken of heivlinders het hier goed blijven doen. En ook in welke mate de activiteiten binnen en buiten het gebied zoals recreatie, landbouw of de Antwerpse haven het bereiken van de toekomstdoelen bemoeilijken.

Dit toekomstdoel is goed, maar toch mist Natuurpunt de insteek van het netwerkverhaal. De verbindingen met nabijgelegen natuurgebieden zijn nog niet verzekerd. Vele vlinder- of amfibiesoorten hebben maar een bereik van enkele meters. Zij hebben zowel binnen als buiten de natuurgebieden voldoende groene stappen nodig, zoals extra poelen of hagen en boomrijen.

Cijfers & deadlines

- In totaal 41 à 55.000 hectare bijkomende natuur.
- Alle Natura 2000-gebieden en Europees beschermde soorten in een gunstige staat tegen 2050.
 - Volgens de Europese biodiversiteitsstrategie 2020: 16 van de 46 Europese habitats tegen 2020 in een gunstige staat.
 - Volgens Via Pact 2020: voor de 30 andere habitats minstens 30% vooruitgang, samen 70% van de totale oppervlakte aan bijkomende natuur + leefgebieden van soorten.
- Deze cijfers zijn nog voorbarig, finale politieke eindbeslissing pas midden 2013!

Slecht voorbeeld: Turnhouts Vennengebied

De keerzijde van de extra hoeveelheid heide voor Kalmthout, is dat er voor andere, kleinere en/of minder goed beschermde heidegebieden lagere toekomstdoelen werden ingesteld, zoals voor het Turnhouts Vennengebied. Maar aangezien nu al vele soorten op kleine eilandjes opgesloten zitten, zullen te lage doelen en een gebrek aan degelijke verbindingen tussen heidegebieden niet voorkomen dat hun aantal blijft afnemen.

Natuurpunt betreurt de Vlaamse minimalistische invulling van het Europese natuurbeluid.

Ontoereikende doelen binnen te nauw afgebakende zones bieden geen ruimte voor verzoening van natuur en economie. En daar is uiteindelijk niemand mee gebaat. Natuurpunt heeft begrip voor de bekommernissen van alle sectoren rond impact op vergunningen en bedrijfsvoering, maar een klein beetje meer heide in geïsoleerde snippers waar het aantal heidetypische soorten (vb vlinders) verder blijft afnemen, biedt voor niemand soelaas.

Vraag aan de minister

Natuurpunt blijft streven naar een meer robuust Natura 2000-netwerk van goed verbonden zones. Daarom vragen we tegen eind 2012 zeker deze drie dingen: een degelijke wetenschappelijke en juridische toetsing van de opgemaakte doelen en maatregelen aan de vereisten van de Europese natuurrichtlijnen, een volwaardige visie op het soortenbeleid binnen én buiten de Natura 2000-zones, en een goed zicht op een snelle uitvoering en de nodige budgetten.

Welkom everzwijn

Het everzwijn is terug van weggeweest. Voor veel natuurliefhebbers is dat goed nieuws. Wie ooit een familie everzwijnen is tegengekomen in het wild, zal de intensiteit van die ervaring niet licht vergeten. Snurkend en grommend bewegen de beesten zich voort op zoek naar eten, rust- en slaapplekken. Een ontmoeting met een familie everzwijnen is een ontmoeting met de oerkracht van de natuur. Dat geldt jammer genoeg ook voor de voetbalvelden, maïsakkers, natuurgebieden en tuinen die de beesten bezoeken. Met hun stevige snuit kunnen ze in een mum van tijd een terrein helemaal omwoelen.

Tekst: Wim Van Gils, foto: Wim Dirckx

Waar komen ze vandaan?

Het everzwijn doet het al langer goed in Europa; het was een kwestie van tijd voor ze – na een relatief korte periode van afwezigheid in Vlaanderen (1979 - 2005) – de grens opnieuw overstaken. Hier zijn drie redenen voor. Ten eerste zorgt de toename van de oppervlakte loofbos voor meer leefgebied. Ten tweede overleven meer jongen dankzij de zachtere winters en het hoger aantal mastjaren (jaren waarin de bomen meer vruchten dragen). Tenslotte is het stijgende areaal maïs een ware zegen voor het wild zwijn: maïs is varkensvoer, en bovendien bieden maïsakkers een goede beschutting voor de everzwijnen. Eens ze in een akker zitten, vallen ze niet meer op.

Wat met de schade?

Everzwijnen kunnen behoorlijk wat schade aanrichten aan (maïs)velden, bossen en zelfs natuurgebieden, om nog te zwijgen van de risico's bij aanrijdingen. We hebben dus een zwijnenbeleid nodig, gericht op het beperken van die schade. Dat is iets anders dan het in het wilde weg afschieten van dieren onder een sloganeske "nultolerantie". Ondoordachte uitbreiding van de jacht kan zelfs een averechts effect hebben, omdat de dieren zich dan verder beginnen te verspreiden. Daarom werkt Natuurpunt in de provincie Limburg met

landbouwers, jagers en de Vlaamse overheid aan een proefproject. Dat moet een globale strategie opleveren om de schade binnen aanvaardbare proporties te houden. Dat proefproject loopt sinds februari dit jaar, maar heeft helaas nog weinig concreets opgeleverd. Natuurpunt wil dat daar preventieve maatregelen zoals afrastering aan bod komen, maar als uit het onderzoek blijkt dat afschot in natuurgebieden noodzakelijk is om onaanvaardbaar hoge schade te voorkomen, dan zijn we bereid dat onder voorwaarden toe te staan.

Herten, otters en bevers

Het wild zwijn toont nogmaals de noodzaak om werk te maken van grote, aaneengesloten natuurgebieden. Die bieden een veilige woonplaats voor allerlei grote dieren, zoals herten, otters, bevers en uiteraard ook everzwijnen. Het volstaat om te kijken naar de grote nationale parken in het buitenland.

Everzwijnen spotten

Wil je graag oog in oog komen te staan met een everzwijn, of op zijn minst op zoek gaan naar sporen? Ga dan eens wandelen in de Vallei van de Zwarte Beek. Meer info over wandelroutes of geleide wandelingen kan je krijgen in het Vlaams Bezoekerscentrum De Watersnip of op www.natuurpunt.be/dewatersnip.

Bedankt!

Duizenden Natuurpuntleden steunden ons voorstel aan de nieuwe lokale besturen om elke inwoner 1m² bijkomende natuur per jaar te geven. Wij hopen alvast dat alle gemeentebesturen samen jaarlijks 6.250.000 m² nieuwe natuur realiseren. Want natuur dichtbij huis, dat is goed voor iedereen!

Niet storen, winterslaap

De winter is voor velen een seizoen dat niet snel genoeg voorbij kan zijn. Het is koud, de nachten lijken eindeloos en sommige dagen lijkt zelfs de zon geen zin te hebben om op te staan. Gewoon in je nest kruipen en wakker worden wanneer de lentezon terug is. Dat lijkt het advies van deze winterslapers.

Tekst: Niels Desmet

Egel

Van november/december tot april of mei ligt de egel rustig in zijn nest te slapen en vertoont hierbij de typische kenmerken van een winterslaap: een trage ademhaling, een lage lichaamstemperatuur en een verminderde stofwisseling. Ondanks hun zuinigheid verliezen egels toch zo'n 30% van hun lichaamsgewicht. Dit verlies maken ze tijdens de lente goed door zich vol te proppen met slakken, rupsen, wormen en met wat geluk kattenvoer dat de huiskat heeft laten liggen.

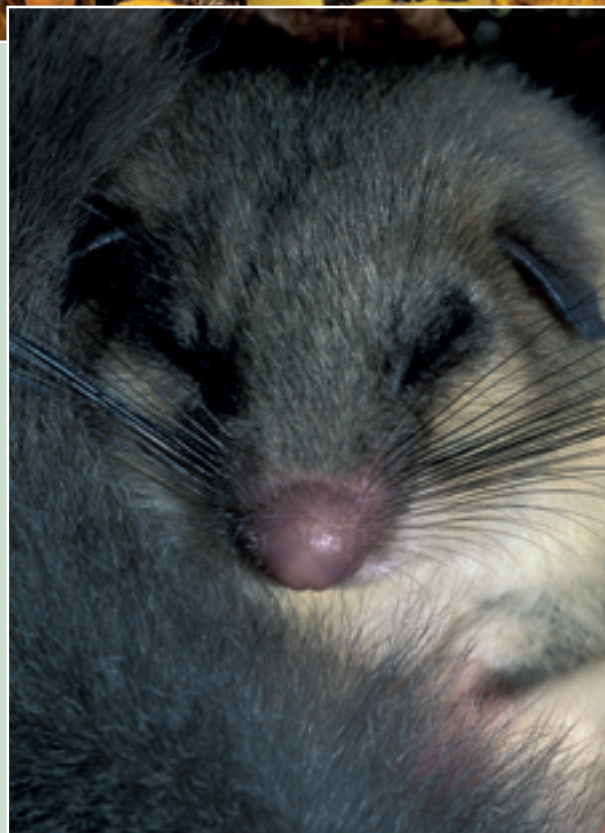
Foto: Vilda/Rollin Verlinde

Vleermuizen

Voor insecteneters zoals vleermuizen is er in de winter weinig voedsel te vinden. Bovendien kunnen ze geen grote hoeveelheden vet opslaan omdat dit hun vliegcapaciteit in het gedrang brengt. Vleermuizen staan voor een enorme uitdaging: de koude winterdagen doorkomen zonder voedsel of vetreserves. Om zo weinig mogelijk energie te verbruiken kunnen vleermuizen hun interne warmteproductie stopzetten en hun metabolisme zodanig vertragen dat ze dood lijken. Veel scheelt het eigenlijk niet: sommige soorten halen slechts een keer om de paar minuten adem en hun lichaamstemperatuur nadert de 0°C.

Foto: Vilda/Rollin Verlinde

Relmuis

Het duurrecord van de winterslaap moeten we zoeken in de familie van de slaapmuizen – of wat had je gedacht. Van hazelmuizen is geweten dat ze in een zodanig diepe slaap verkeren dat je ze kan oppakken zonder dat ze wakker worden. Maar zelfs zij vinden de relmuis lui. Relmuizen kunnen tot zeven maanden van het jaar slapend doorbrengen en dit leverde hen dan ook de naam zevenslaper op.

Foto: Vilda/Rollin Verlinde

Bruine beer

De beer is misschien wel de meest bekende winterslaper. Nochtans houden bruine beren geen echte winterslaap, maar spreken we eerder van een winterrust. Een beer zal tijdens de wintermaanden wel lange perioden in zijn nest verblijven en in een soort diepe slaap verkeren. Het metabolisme van een beer in winterrust vertraagt niet zo sterk als bij echte winterslapers. Omdat het veel te lang zou duren om zo'n dik berenlijf opnieuw op te warmen, daalt de lichaamstemperatuur slechts licht van 37 tot 31°C. Beren worden af en toe wakker en komen soms zelfs naar buiten om voedsel te zoeken.

Foto: Vilda/Yves Adams

Eekhoorn

Rode eekhoorns houden geen echte winterslaap. Tijdens de koude wintermaanden worden ze minder actief en overleven ze dankzij de voorraad die ze tijdens de herfst hebben aangelegd. Voedsel dat ze niet kunnen bewaren wordt opgegeten en omgezet in een vetreserve dat ze vooral zullen aanspreken wanneer ze bij slecht weer enkele dagen in hun nest blijven. Naast een lichaamsreserve leggen ze een voorraad aan van boomzaden zoals eikels, noten en kegels van naaldbomen die ze bewaren in boomholtes of onder de grond. Omdat eekhoorns niet alle voorraadplaatsen terugvinden leveren ze een belangrijke bijdrage aan de verspreiding van boomzaden.

Foto: Luc Meert

Amfibieën

Dieren die geen eigen lichaamswarmte produceren, zullen ook een winterslaap houden. Amfibieën die vooral in het water leven, gaan op de bodem van een vijver of beek liggen en ademen door hun huid. Soorten die liever op het land vertoeven, graven zich in of zoeken een schuilplaats tussen of onder stenen of bladafval. Delen van het lichaam van amfibieën kunnen bevriezen maar een hoge glucoseconcentratie beschermt de vitale organen tegen de vorming van ijskristallen – een soort natuurlijke antivries.

Foto: Wim Dirckx

Vissen

Vissen hebben verschillende strategieën om de winter door te komen: palingen gaan in winterrust, de grote modderkruiper begraaft zich onder een dikke modderlaag en forellen vermageren en verliezen tot tien procent van hun lichaamslengte. Sommige soorten passen de samenstelling van hun spieren aan zodat die beter functioneren bij lagere temperaturen. Vijvervissen profiteren van een interessante eigenschap van water: bij een temperatuur van 4°C heeft water zijn hoogste dichtheid. Het zware water van vier graden zakt naar de bodem en zelfs wanneer de toplaag van de vijver dichtvriest, blijft het in de onderste lagen van de vijver relatief warm en kunnen de vissen in winterrust overleven.

Foto: Modderkruiper, Vilda/Rollin Verlinde

Honingbij

Insecten hebben verschillende manieren om te overwinteren. Sommige soorten sterven, de volgende generatie overwintert als eieren. Bij wespen overleven enkel de nieuwe – bevruchte – koninginnen. Honingbijen gaan gezellig dicht tegen elkaar zitten met de koningin in het midden. Door hun vliegspieren te laten trillen produceren de bijen warmte. De nodige energie wordt gehaald uit de honingvoorraad die ze in de loop van het jaar hebben aangelegd. Opmerkelijk is dat de bijen een beurtrol hebben om aan de rand van de groep te zitten zodat iedereen kan meegenieten van de warmte in het midden. Het spreekt voor zich dat de koningin vrijgesproken is van die randdienst.

Foto: Vilda/Rollin Verlinde

Roodwangschildpad

Ook waterschildpadden zoals de roodwangschildpad (een exoot in België) maken handig gebruik van de relatief warme zone op de bodem van stilstaand water. Hun stofwisseling is nooit erg hoog, maar sommige soorten vertragen hun hartslag in de winter tot een enkele slag elke tien minuten. Om zuinig om te springen met zuurstof schakelen schildpadden over op anaeroob metabolisme, dat verbruikt geen zuurstof maar heeft als nadeel dat er afvalstoffen worden geproduceerd die bij hoge concentraties schadelijke effecten hebben. De toxische afvalproducten van die processen worden geneutraliseerd door calcium dat uit het schild wordt gehaald.

Foto: Vilda/Rollin Verlinde

Boerenzwaluw

Dieren die hun lichaamsprocessen niet kunnen aanpassen om de winter te trotseren, moeten andere strategieën hanteren om de koude, hongerige maanden door te komen. Trekvogels leggen duizenden kilometers af om te overwinteren in gebieden met een warmer klimaat. Een bekend voorbeeld hiervan is de migratie van zwaluwen die België in de winter omruilen voor Afrika, India of Spanje.

Foto: Glenn Vermeersch

Zomerklokje

Niet alleen dieren slapen door de winter heen, ook vele planten ontwijken dit seizoen door de aanleg van ondergrondse bollen. Zomerklokjes overwinteren als bollen en bloeien van april tot juni.

Foto: Vilda/Rollin Verlinde

Californische grondeekhoorn

In sommige delen van de wereld is niet de winter het moeilijkste seizoen om te overleven, maar vormt de zomer een grotere uitdaging. Voor dieren die in droge gebieden leven is het houden van een zomerslaap (aestivatie) een redmiddel om lange periodes zonder neerslag door te komen. Californische grondeekhoorns kunnen zowel een winterslaap als een zomerslaap houden. In de koudere delen van hun verspreidingsgebied houden ze een winterslaap die enkele maanden kan duren; in de drogere delen houden ze een korte zomerslaap. De kampioen van de zomerslaap is de Afrikaanse longvis. De lucht ademende vissen wikkelen zichzelf in een cocon van gedroogd slijm en kunnen in die toestand – althans in een laboratorium – vier jaar overleven.

Foto: Niels Desmet

Het Grote Vogelweekend: ook in onze bezoekerscentra!

Tekst: Dreg Oomen

Boomklever komt snoepen aan de voedertafel. Foto: F. Van Bauwel

De bezoekerscentra van Natuurpunt en het Natuur.museum pakken naar aanleiding van Het Grote Vogelweekend uit met een aantrekkelijk gezinsprogramma. Het hoogtepunt van de activiteiten valt op 3 februari. Op die dag organiseren de meeste bezoekerscentra aangepaste activiteiten.

Ken jij het verschil tussen een koolmees en een pimpelmees, hoe klinkt de alarmroep van de merel, hoe maak ik best een nestkastje voor een boomklever, welk voedsel serveer ik de vogels best in de winter of hoe ziet de ideale voedertafel er uit? Op al die vragen krijg je ongetwijfeld een antwoord in de bezoekerscentra van Natuurpunt. De vrijwilligers staan klaar om je verder te helpen. Kinderen kunnen er hun eerste vogelhuisje in

elkaar timmeren of misschien maken jullie samen een lekkere voedertaart? De echte vogelliefhebbers kijken natuurlijk ook uit naar de wandeling met een echte vogelkenner! In het Natuur.museum in Turnhout kan je ook een minitentoonstelling over tuinvogels bezoeken.

Het volledige programma vind je op de website www.vogelweekend.be. Elke bezoeker krijgt een geschenkje waarmee je de vogels in je tuin eens extra kan verwennen.

27 januari 2013
Winter-zon-dag in
Bezoekerscentrum Kiewit.
In Kiewit kan je al op 27 januari deelnemen aan een leuk winters programma met wandelingen, vertellingen en workshops rond vogels. Alle info op www.natuurpuntlimburg.be

2&3 februari

Tel mee met **Tom Van Dyck**

Het Grote Vogelweekend

www.vogelweekend.be

Alle info over de bezoekerscentra van Natuurpunt op www.natuurpunt.be/bezoekerscentra en in de colofon op p. 54.

Nieuw!

*Vivara Natuurbeschermingsproducten
beleef de natuur!*

Pindakaaspothouder hout

Een pot pindakaas voor tuinvogels kunt u heel gemakkelijk ophangen met deze houten pindakaaspothouder. Hang de houder aan een muur, boom of schutting en schuif een pot **Vivara pindakaas** (zonder deksel) onder het dakje. Succes gegarandeerd. U creëert binnen een handomdraai een druk bezochte voederplaats voor veel kleurrijke tuinvogels!

35026 € 5,95

35026

€ 5,95

Bel nu 02-640.00.28 om deze Pindakaaspothouder te bestellen of om onze gratis catalogus aan te vragen. Kijk ook eens op WWW.VIVARA.BE voor meer informatie.

Natuur vroeger & nu: Heideveld-Bornebeek

Vroeger strekte een prachtig stuk natuur van 10.000 ha zich uit in het Brugse. Van Doomkerke tot Oostkamp was het een uitgestrekte heidevlakte. Het Heideveld-Bornebeek, een gebied van 27 ha, is hier een mooi restant van. Dit gebied is centraal gelegen in het provinciaal domein Lippensgoed Bulskampveld en de Vagevuurbossen: samen één van de grootste boscomplexen van West-Vlaanderen.

Tekst: David Herman en Luc Vanpaemel, foto's Kristof Hurtekant en Steven De Bruycker

Vroeger.

Het begon in 1985 met een ezel op een gekapt stukje sitkasparren. Langzaam maar zeker begon de struikheide en dopheide door berken, bramen en pitrus te priemen en het perceel

FEITEN & cijfers

Heideveld-Bornebeek

Oppervlakte: 27 ha

In beheer sinds: 1985

Typische soorten: poelkikker, boompieper, kruipbrem, moeraskartelblad, moeraswalstro

Typische biotopen: droge - en vochtige heide, schrale bloemrijke graslanden en vennen

Je kan dit project steunen door een gift op IBAN BE56 2930 2120 7588 (BIC = GEBABEBB) met vermelding "gift Heideveld-Bornebeek-project 559". Voor giften vanaf 40 euro wordt een fiscaal attest afgeleverd.

is ondertussen uitgegroeid tot een mooie heischrale tapijt. Het viel het beheerteam meteen op dat ook de ruime omgeving van dit kernstukje veel potentie bezit. In samenwerking met de professionele ploeg en dankzij het LIFE-project Vlaams Veldgebied, zijn zij erin geslaagd om extra natuur te creëren. En wat voor een natuur. Wat tot 2005 een weiland en wat akkers waren, zijn vandaag de dag een divers heischraal grasland.

Pilvaren, moeraswolfsklauw en moerashertshooi zijn slechts een greep uit het aanbod van de fantastische plantenweelde die er spontaan is terug gekomen. Hierdoor zijn de verwachtingen enorm hoog gespannen voor de andere percelen die zijn afgegraven. Wie weet vind jij hier wel de zeldzaamheid van de streek!

De natuur in

Je kan het Heideveld-Bornebeek en de aangrenzende bossen gemakkelijk zelf verkennen. Op de Veldwandeling (4,5 km) ontdek je onder meer natuurgebied Heideveld-Bornebeek en de overblijfselen van het vroegere heidegebied. De Eendenputwandeling (7,9 km) volgt de buitengrenzen van het domein en loopt ondermeer langs de schuilhut met uitzicht op de eendenputten. Het Bosleerpad (4,7 km) verkent de bossen van het provinciaal domein en het Vlaamse gewest. De eerste 2 wandelingen starten aan de achterkant van het kasteel, Bulskampveld 9, Beernem. Het Bosleerpad start aan de parking Het Aanwijs, Reigerlostraat, Beernem.

Meer informatie of een geleide wandeling?

Luc.vanpaemel@skynet.be of
natuurpuntBeernem@gmail.com

Nu.

GEWIJZIGDE OPENINGSUREN

Natuur.winkel
- tijdens de eindejaarsperiode -
Vanaf dinsdag 11/12 tot maandag 31/12

OPEN op dinsdag, woensdag, donderdag,
vrijdag en zaterdag van 10u tot 17u30
GESLOTEN op zondag en maandag

UITZONDERLIJK OPEN
maandag 24/12 en maandag 31/12
van 10u tot 16u

LEDEN
€ 27

BESSEN UIT DE TUIN

Zin om te snoepen van fruit uit eigen tuin? Dit boek helpt je op weg naar een gezonde en lekkere oogst of je tuin nu klein of groot is.

Code: VAREUR4263

Niet-ledenprijs: € 30

LEDEN
€ 22,50

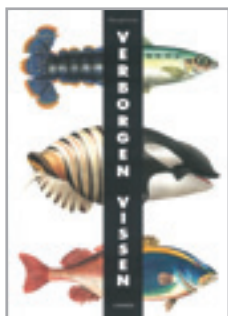
WANDELBOEK VLAANDEREN

Het Groot Wandelboek Vlaanderen is een standaardwerk met 75 prachtige tochten, goed voor zo'n 700 km wandelplezier langs de mooiste natuurplekjes in Vlaanderen.

Ontdek ons assortiment wandel- en fietsgidsen in de natuur via onze webshop of in de winkel.

Code: VAREUR4208

Niet-ledenprijs: € 25

LEDEN
€ 16,20

VERBORGEN VISSSEN

Neem een frisse duik in de kleurrijke en indrukwekkende wereld van zeeën en oceanen. Een leerrijk flapboek met realistische illustraties.

Code: ALLJEE0428

Niet-ledenprijs: € 18

LEDEN
€ 31,50

VOGELZANG

De unieke combinatie van tekst, illustraties, foto's en geluiden, bijeengebracht door de grootste Europese vogelkenners van dit moment, maken Vogelzang tot een absolute must-have voor zowel de beginnende als de gevorderde vogelliefhebber!

Code: VOGEUR0917

Niet-ledenprijs: € 35

LEDEN
€ 25,20

DIER EN SPOOR

Nieuwe, complete en praktische natuurgids voor de determinatie van alle vormen van diersporen in de Europese natuur: voetsporen, knaagsporen, holen, nesten, veren, schedels, geweien, braakballen, uitwerpselen en nog veel meer.

Code: ZOOEUR0147

Niet-ledenprijs: € 28

CADEAUBON NATUURPUNTWINKEL

Verras vrienden, familie, collega's... met een geschenkbbon. Gegarandeerd een succes!

Code: BON

Als boeiende generatie wil u boeiende informatie, elke maand.

Abonneer u nu op
Plus Magazine
11 nummers voor slechts
€35 + gratis box

Nu 11 nummers voor slechts €35 + gratis verzamelbox.

Ga naar <http://promotie.abonnementen.be>

en voer volgende code in 10A12YDZ.

Of bel naar **078 353 305** en vermeld de code 12YDZ.

U reist en proeft, fietst en feest en borrelt van de plannen. U weet wat u wil, bent kritisch en wil over alles kunnen meepraten. Voor u is er Plus Magazine. Een maandblad vol originele reistips, lifestyle en trends, gezondheidsadvies, maar ook met sociale thema's en nuttige financieel-juridische informatie.

Abonneer u nu en geniet van talrijke voordelen.

GELD EN RECHT · GEZONDHEID · VRIJE TIJD · SAMENLEVING · LIFESTYLE

Plus Magazine

Alle informatie voor een boeiende generatie

www.plusmagazine.be

Scan de QR-code met je smartphone voor tips en trucs op het gebied van digiscoping.
ATXSTX.SWAROVSKIOPTIK.COM

HET MOMENT VASTLEGGEN

NIEUW TLS APO. EEN NIEUWE DIMENSIE IN DIGISCOPING

De beste uitvindingen maken de wereld niet gecompliceerder maar juist eenvoudiger. Net als de nieuwe TLS APO digiscoping-adapter. Dat is de eerste digiscoping-oplossing die wordt geleverd met een camera-adapter en optische objectieflens in één. Het werkt razendsnel en levert optimale optische prestaties. Het ongekeerde zoombereik is ontwikkeld voor en door natuurliefhebbers en biedt je het grootst mogelijke aantal opties voor persoonlijke composities. In combinatie met de nieuwe SWAROVSKI OPTIK ATX/STX telescopen ondersteunt de TLS APO digiscoping van topkwaliteit. Hiermee zet je indrukwekkende waarneming om in uitzonderlijk fraaie afbeeldingen.

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI OPTIK BENELUX
Tel. 02/556 01 60, Fax 02/556 01 69
info@swarovskioptik.be
facebook.com/swarovskioptik

SWAROVSKI
OPTIK

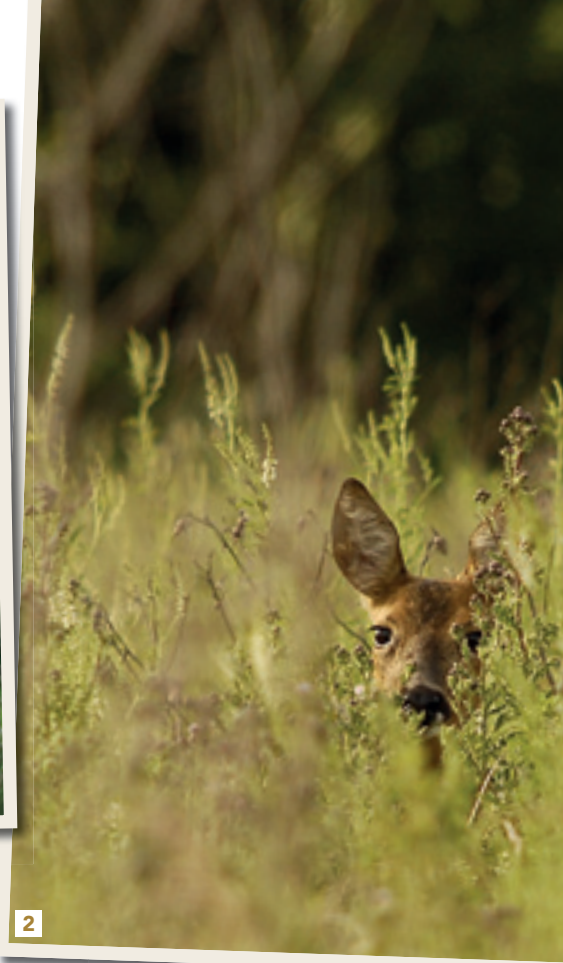
**Uitneembaar
katern!**

Wandelen in een schilderij: de Latemse Meersen

Foto: Vilda/Yves Adams

Mistige boorden, natte meersen, een schilderachtig landschap en veel dieren. Al in de negentiende eeuw was de aantrekkingskracht van de Leie zo groot dat Sint-Martens-Latem uitgroeide tot een van de belangrijkste kunstenaarsdorpen. Wandel mee in de Latemse Meersen en waan je in een levend schilderij. De winter is het seizoen bij uitstek om hier te wandelen. Nevelslierten maken de rivier nog romantischer en de kale bomen verhogen de kans om een ree of een van de vele vogels te zien.

Tekst: Tom Embo en Peter Van Herp

1 Koeien van plaatselijke landbouwers helpen mee bij het beheer. Foto: Stein Temmerman
2 Ree. Foto: Eric Malfait 3 Vos. Foto: Luc Meert 4 IJsvogel. Foto: Luc Meert

Leve(n)de Leie

In de Leievallei tussen Gent en Deinze bleef een uniek stukje landschap bewaart. Terwijl de rest van de rivier sinds 1846 gekanaliseerd werd voor de scheepvaart en om Gent te behoeden voor overstromingen, wist de Leie hier haar dromerige bochten en oevers te behouden. De overstromingsdynamiek, de holle en bolle oevers en het meanderende karakter van een vlakterivier vormen nu de basis voor een langgerekt wandel- en fietsparadijs. Samen met talrijke partners speelt Natuurpunt hier een trekkersrol om het typische landschap met zijn natuurwaarden te beschermen.

Op verkenning

De Latemse Meersen vormt een van de pareltjes langs de Leie. De wandeling door het gebied vertrekt in het centrum van Sint-Martens-Latem, waar je in de kunstgalerijen van één van de rijkste gemeenten van ons land al de sfeer van het natuurgebied kan opsnuiven. Iets voorbij de start van de wandeling zie je de bocht van de Leie die al ettelijke keren op doek werd gezet door verschillende generaties schilders. Op het oude kerkhof rond de kerk, gedeeltelijk opgetrokken uit meersenklei, vind je de laatste rustplaats van een aantal bekende kunstenaars zoals Albijn Van den Abeele en George Minne. Achter de kerk ligt het Tempelhof aan de oever

van de Leie, de oudste boerderij in de streek. Volgens sommige bronnen zou de oorsprong zelfs terug gaan tot de negende eeuw.

Overal water

① In het begin van de wandeling loop je over een knuppelpad langs de natste delen van het traject: de meersen en de moerasbosjes. Je weet meteen waarom stevige en waterdichte stap-schoenen hier aangeraden zijn.

Kenmerkend voor de Latemse Meersen is het dichte netwerk van sloten met als

centrale waterloop de Meersbeek die het gebied van west naar oost ontwaart en haar monding heeft ter hoogte van het gemeentehuis. Dit slotenpatroon werd aangelegd in de vroege middeleeuwen en is verantwoordelijk voor de vele bloemrijke natte hooi- en weilanden. In het voorjaar zijn er prachtige bloemen te bewonderen zoals de dotterbloem, de koekoeksbloem en de grote ratelaar. Ook minder opvallende, maar zeldzame, soorten groeien hier, zoals de kikkerbeet, zwarte zegge en holpijp.

Voor andere roofvogels moet je wat meer geluk hebben, maar een wandeling door de meersen moet zeker een buizerd opleveren. Hij broedt op het einde van de Brakelmeersstraat, maar je kan hem overal zien in de meersen. Hetzelfde geldt voor de torenvalk.

Terug futen

Ongeveer in het midden van de wandeling kom je in de wijk Brakel ³ met een aantal pittoreske hoeves. Het wandelpad brengt je terug naar de Leie. Hier kan je het veerpont nemen

naar Drogen, maar de wandeling zelf gaat links verder langs de rechteroever van de rivier. Al enkele jaren broeden er weer futen op de Leie; een teken dat de waterkwaliteit aan het verbeteren is. Elke trekperiode zijn er wel eens visarenden te zien langs de Leie. Op de andere oever hebben grote villa's de wal ingepalmd. Tijdens de wandeling kan je een blik werpen op de tuinen en de boten aan de waterkant.

Visvijvers?

Op initiatief van het toenmalige gemeentebestuur werden in 1985 de eerste gronden aangekocht. In die periode smeedde men nog plannen om het gebied recreatief aantrekkelijker te maken door het graven van visvijvers in de 'waardeloze gronden'. Gelukkig verdwenen die plannen in het archief en kreeg Natuurpunt in 1992 het beheer over het gebied. Sindsdien koopt Natuurpunt terreinen aan met de steun van de Vlaamse en gemeentelijke overheid. Natuurpunt kern Latem heeft momenteel 43 hectare in beheer. Jaarlijks worden er inspanningen gedaan om het natuurgebied uit te breiden.

Natuurbeheer door koeien en schapen

Naast de vrijwilligers en de terreinploeg van Natuurpunt zijn vooral koeien en schapen actief in het gebied. De koeien, van plaatselijke landbouwers, zorgen met hun graasgedrag voor meer biodiversiteit in het landschap en herdickschapen helpen mee op de natte graslanden. Die komen uit het Engelse Lake District en zijn compacte

Zoogdieren en vogels à volenté

Heel wat pluizige zoogdieren zoals de bunzing, hermelijn, vos en steenmarter zijn hier thuis. Sinds 2005 wonen er reeën in het gebied. Om hen te zien, kom je best 's avonds net voor de schemering naar de Kwakstraat ². Kijk goed rond, want reeën zijn klein en gaan al snel op in de begroeiing. 's Avonds gaan ook de rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis en laatvlieger op jacht.

Er broeden heel wat typische vogels van natte biotopen zoals de kievit, kuif- en krakeend. Daarnaast zie je ook regelmatig een watersnip, wintertaling of slobend vanaf het brugje in de Baarle Frankrijkstraat. De ruige

graslanden van de Leievallei zijn ook dé overwinteringsplek van het bokje. Maar ook de waterral, ijsvogel, kleine karekiet, bosrietzanger, buizerd, torenvalk, steenuil, bosuil en sperwer hebben hun nest in de Latemse Meersen. De boomvalk, wespendif en kerkuil komen hier jagen.

De ijsvogel zie je vliegen van af het dijkje tussen de Kwak- en de Meersstraat en ook aan de Meersbeek ter hoogte van de Baarle Frankrijkstraat. Steenuilen zijn daar ook gemakkelijk waar te nemen. Met wat geluk zie je ze overdag op een knotwilg. Voor ransuil heb je de beste kans 's avonds ter hoogte van het rietveld in de Baarle Frankrijkstraat. De bosuil zie je dan weer langs de Kwakstraat.

Overzichtsplan

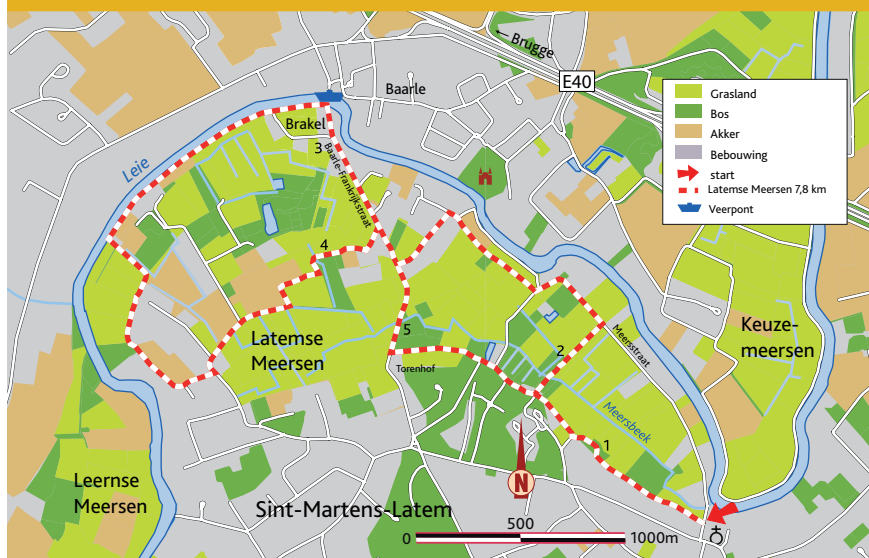

Foto: Stein Temmerman

en robuuste schapen met een dikke waterdichte vacht en stevige poten. Perfect aangepast dus aan het moerassige karakter van de meersen. Deze schapen beheren ook andere gebieden langs de Leie zoals de Munynckhammen en de Westerplas. Bijzonder is dat alle schapen een Natuurpuntlid als peter of meter hebben. Tijdens je tocht wandel je ook door een begrazingsraster ④.

Spectaculaire slaapplaats van de rietgors

⑤ Jaar na jaar komt de rietgors naar de Latemse Meersen om er te broeden.

Voor hun winterslaapplaats is spectaculair. Van oktober tot april komen er in het rietveld tot 150 rietgorzen bij elkaar om te slapen. Een hoge fluittoon kondigt hun komst aan. Daarna landen de vogels in een steile duikvlucht en duiken ze op het laatste moment met een scherpe hoek het riet in. Om het fenomeen mee te maken, zak je drie kwartier voor zonsondergang af naar het rietveld in de Baarle Frankrijkstraat. 's Ochtends verspreiden ze zich in de Leievallei op zoek naar onkruidzaden in ruigere hoekjes en op akkers die een tijdje onbewerkt bleven.

Rietgors. Foto: Luc Meert

Scan de QR code en je hoort de zang van de rietgors, zo weet je alvast op welk geluid je moet afgaan. Je kan het geluid ook beluisteren op www.natuurpunt.be/rietgors

FEITEN & cijfers

Latemse Meersen

Provincie: Oost-Vlaanderen
Gemeente: Sint-Martens-Latem
Afdeling: Gent, kern Latem
In beheer sinds: 1992
Oppervlakte in eigendom: 30 ha
Oppervlakte in beheer: 43 ha
Typische soorten: rietgors, bosriet-zanger, ree, bunzing, ratelaar, echte koekoeksbloem
Typische biotopen: natte hooi- en weilanden, broekbossen

Praktisch

Wandelingen: Start aan de Meersstraat over het gemeentehuis van Sint-Martens-Latem. Er is parking aan het startpunt of iets verder in de Meersstraat aan de Leiebocht. Het pad is bewegwijzerd met rode pijltjes en is 7,8 km lang.

Toegankelijkheid: Het gebied is toegankelijk op de paden. Honden zijn toegelaten aan de leiband. Bij natte weersomstandigheden zijn stevige (waterdichte) stapschoenen of laarzen aangewezen.

Bereikbaarheid: Je kan met buslijn 34 en 35 vanaf station Gent Sint-Pieters (perron 14) op 30 minuten aan het startpunt zijn. De halte Palepelstraat is een 300 meter van het startpunt

Meer info op www.natuurpunt.be/latemsemeersen
www.natuurpuntgent.be en www.herdwick.org

Spaar voor meer natuur met BNP Paribas Fortis

In april 2012 lanceerde BNP Paribas Fortis in het kader van een nauwe samenwerking met Natuurpunt en Natagora en de 'Groen+ spaarrekening'. Het principe is eenvoudig: sparen en tegelijkertijd ecologisch waardevolle projecten steunen.

De 'Groen+ spaarrekening' is identiek aan een traditionele spaarrekening, met dezelfde gangbare rentetarieven voor de klanten, maar met één belangrijk verschil: de bank stort jaarlijks een bijdrage aan Natuurpunt en Natagora. Die commissie bedraagt 1 euro per schijf van 1000 euro spaartegoeden op alle Groen+ spaarrekeningen samen.

Natuurpunt investeert de opbrengst van de Groen+ spaarrekening in de bouw van duurzame loodsen en kwalitatieve voorzieningen voor de terreinmedewerkers. Meer rendement uit je klassieke spaarboekje halen? Open dan nu een Groen+ spaarrekening of zet je bestaande spaarrekening om naar Groen+.

Info en voorwaarden:

www.natuurpunt.be/partners,
www.bnpparibasfortis.be,
of in elk kantoor van BNP Paribas Fortis

Ook met je Lampiris energiefactuur spaar je voor nieuwe natuur

Meer dan 500 natuurliefhebbers veranderden al van energieleverancier. Ze kiezen voor de groene stroom van Lampiris, besparen op hun energie-uitgaven én steunen Natuurpunt. Zonder één cent meer te betalen!

Lampiris stort voor elke klant die daarvoor kiest, jaarlijks 2,5% van het energiegedeelte van de energiefactuur door aan Natuurpunt.

- Gemiddeld bedraagt de steun per klant 27 euro per jaar.
- Per duizend klanten kan Natuurpunt met dat bedrag zo'n 5,4 hectare nieuwe natuur aankopen of 1 hectare nieuw bos aanplanten.

Doe zoals Natuurpunt en sluit je vandaag nog aan bij Lampiris. Schrijf je als nieuwe klant in. Ook bestaande klanten kunnen Natuurpunt steunen.

Info en voorwaarden:

www.lampiris.be/natuurpunt
of neem contact op via
natuurpunt@lampiris.be of
via 0800/40 123.

**BNP PARIBAS
FORTIS**

De leukste beurs voor
fietsers en wandelaars!

**Fiets en
Wandelbeurs**

za 16 / zo 17 februari 2013

Nekkerhal Mechelen

www.fietsenwandelbeursvlaanderen.be

Amsterdam RAI 2013
KORTINGSBON
Nekkerhal Mechelen 2013

U ontvangt 2 euro korting
op de toegangsprijs bij in-
levering van deze bon. Geldig
voor één persoon en niet
in combinatie met andere
aanbiedingen.

**Fiets en
Wandelbeurs**

FOTO DEBBY GOSSELINK

NATUURPUNT TOEGANG

FOTO SCHUTTE

FOTO MONIQUE VAN KLAVEREN

Gemiddelde verwarmingskosten in België. Meer info op www.warmteprijzen.be

Elk jaar een maandloon verbranden ?

Moet je nu van energieleverancier veranderen, van baas... of van brandstof ? Wat als je hout kunt verbranden met toprendement ? Wat als je ook zacht hout of pellets kan branden ? Wat als je maar 2 uur moet stoken voor 24 uur heerlijke stralingswarmte ? Ook in een laagenergiewoning, of met CV-aansluiting ? Wat als het dus echt anders kan ?

Voor meer info, verdelers, acties
en documentatie, surf naar
www.214.dut.be of
bel 056 77 60 90

De echte massieve speksteenkachel verdient je spaargeld snel terug !

Beleef krachtig én ecologisch schoonmaken

&

= **Natuurlijk duurzaam !**

www.ecofroggy.be

ECO-CHEQUES
geldig met onze producten.

MEE MET HET ECHTE LEVEN

Voor mezelf... Voor de natuur...

**Spaar voor uzelf
én voor de natuur.**

Groen+ spaarrekening. Met de Groen+ spaarrekening spaart u twee keer. U spaart voor uzelf, wij sparen voor Natuurpunt. Uw geld brengt evenveel op als bij onze klassieke Spaarrekening. Maar daarbovenop geven wij de natuurbescherming in ons land een financieel duwtje in de rug. Zonder dat het u een cent kost. Vraag uw Groen+ spaarrekening aan op bnpparibasfortis.be. Natuurpunt ijvert voor de bescherming van de natuur en de landschappen in Vlaanderen. Meer info op www.natuurpunt.be

**BNP PARIBAS
FORTIS**

De bank en verzekering voor een wereld in verandering

bnpparibasfortis.be

Jouw gezicht voor Bos voor Iedereen

Zondag 18 november vond het grote boomplantweekend van de campagne Bos voor Iedereen plaats. In Lier, Sint-Katelijne-Waver en Ninove werden akkers en weilanden omgetoverd in nieuwe bossen. Met honderden mensen werden in totaal tienduizend bomen en struiken geplant. De boompjes kunnen vanaf volgend voorjaar stevig groeien. In Sint-Katelijne-Waver vond een echte fotoshoot plaats. Onze boomplanters konden met hun verhaal op de foto. Alle foto's en meer info op www.bosvooriedereen.be

Foto's: Wim Dirckx

Wij planten een boom om onze kinderen een bos te geven om in te ravotten

240.000 m²
land voorbestemd voor nieuw bos
of de oppervlakte van 34 voetbalvelden

Ik plant een boom omdat het bos het kind in mij wakker maakt

Ik plant een boom voor een groter bos om in te spelen

33.000

nieuwe bomen geplant op 4 locaties
sinds de start van Bos voor Iedereen

Wij planten een boom
om een bos te maken
van hier tot in Mechelen

4.000
handen hielpen
tot nu toe op onze plantactie

Wij planten een boom
omdat er al voldoende
bossen verdwijnen

10.000-en
dieren en planten
leven er nu al

Wij planten een boom
voor een betere wereld

Wij planten een boom
voor meer bos
in Vlaanderen

Doe volgend jaar ook mee en
sponsor de campagne
Bos voor Iedereen!

Voor 40 euro schenk je de natuur 10 bomen en 10 m² grond waarop ze kunnen doorgroeien tot nieuwe bossen. Bovendien nodigen we je uit om je bomen zelf te planten tijdens een van de Bos voor Iedereen plantacties.

Stort jouw bijdrage op IBAN BE56 2930 2120 7588 - BIC GEBABEBB en vermeld project 3333 - bossen.

Of via www.natuurpunt.be/steunbosvoorieereen

Klein maar fijn, de dwergen van onze natuur

Naast opvallende, gekende dier- en plantensoorten, zoals majestueuze eiken, roofvogels en prachtige bloemen, vind je een wereld aan ogenschijnlijk onopvallende en onbelangrijke minuscule natuurelementen.

Tekst: Roosmarijn Steeman & Herman Stieperaere

Mos, we kennen het allemaal als het zachte groene bed dat uitgespreid ligt in onze bossen. Mossen zijn kleine planten zonder bloemen, het waren de eerste landplanten en alle andere planten zijn er later uit ontstaan. Niet alle kleine, groene planten zonder of met onduidelijke bloemen zijn mossen, hoewel ze in de volksmond vaak mos genoemd worden. Wist je dat het groene, glibberige mos op het terras geen mos is maar een dun wiermatje? En de grijze, platte mossen die op daken groeien zijn geen mossen maar korstmossen. Er zijn ook massa's minuscule paddenstoelen, die je met het blote oog nauwelijks kan zien. En wie heeft er ooit gehoord van het bestaan van mosbeertjes?

Korstmossen

Korstmossen of lichenen zijn geen planten. Zij zijn opgebouwd uit een dikke laag schimmeldraden die samenleven met een wier. Het wier zorgt via zijn bladgroen voor de voedingsstoffen van de schimmel.

Korstmossen zijn zeer gevoelig voor luchtverontreiniging en worden daarom veel gebruikt om de vervuiling van de lucht in kaart te brengen.

Het **groot dooiermos** (*Xanthoria parietina*) is een opvallend korstmos dat in heel Vlaanderen voorkomt. Dit korstmos groeit op zeer uiteenlopende plaatsen: droge schors van levende bomen, bakstenen, beton, cement en asfalt. Je vindt het dus op muren, wegen, daken en stoeptegels. Dankzij de tolerantie voor zout, groeit groot dooiermos ook in grote aantallen op zeedijken. Het is een goede indicator voor de aanwezigheid van ammoniak. De soort wordt dan ook vaak aangetroffen in gebieden met veel intensieve veehouderij.

Mossen

Mossen kan je opdelen in levermossen, hauwmossen, bladmossen, slaapmossen en veenmossen.

1 Gerand blaasjesmos. Foto: Herwig Mees 2 Groot dooiermos. Foto: Luc De Wit

3 Haakveenmos. Foto: Paul Wouters **4** Mosschelpje. Foto: Jimmy Desmet **5** Mosbeertje. Foto: Willow Gabriel & Bob Goldstein

Blaasjesmossen (*Sphaerocarpos*) behoren tot de "thalleuze levermossen": ze bestaan uit een tegen het oppervlak (thallus) liggend gedeelte dat niet is opgedeeld in een stengel en bladeren. Op dat thallus groeien mooie, opgezwollen bolvormige structuren; blaasjes. In die blaasjes zitten de geslachtsorganen. In het vroege voorjaar kan je bolvormige sporenkapsels in de blaasjes vinden. In Vlaanderen en Nederland zijn slechts twee soorten blaasjesmos bekend: gestekeld blaasjesmos (*Sphaerocarpos michelii*) en gerand blaasjesmos (*Sphaerocarpos texanus*). De termen 'gestekeld' en 'gerand' verwijzen naar de vorm van de sporen. In Vlaanderen maak je vooral kans om gerand blaasjesmos te vinden. Dat is veel algemener dan zijn dubbelganger. Het gestekeld blaasjesmos is bij ons een echte zeldzaamheid, maar wordt op steeds meer plaatsen gevonden. Beide soorten zijn pioniers op open, verdichte, vochtige bodem in akkers en tuinen. In graslanden kan je blaasjesmos vinden in greppels en op opengetrapte plekken.

De **veenmossen** vormen een afwijkende en goed herkenbare groep, maar de soorten zijn dikwijls moeilijk op naam te brengen. In de venen van Noord-Europa vormen veenmossen uitgestrekte tapijten. In België zijn veenmossen zeldzamer (ze komen bijna uitsluitend in natuurgebieden voor) en zijn ze beschermd. Veenmossen kunnen enorm veel water vasthouden, sommige soorten kunnen tot 20 keer hun gewicht aan water opnemen. Vandaar dat veenmos vroeger gebruikt werd in luiers en maandverband. Daarnaast nemen veenmossen mineralen op uit regen- en kwelwater waardoor de bodem verzuurt.

Afgestorven veenmos kan zich eeuwenlang opstapelen tot metershoge pakketten. Hierin worden (door de combinatie van een laag zuurstofgehalte en een zure omgeving) zowel planten als dieren goed bewaard, zodat ze ook interessant zijn voor archeologen.

Minuscule paddenstoelen

Niet alle paddenstoelen zijn groot en lijken op kabouterhuisjes (met steel en hoed). Zo is er het mosschelpje

(*Chromocyphella muscicola*), een schelpvormig paddenstoeltje dat pas in 2008 voor de eerste keer werd opgemerkt in Vlaanderen. Het mosschelpje is slechts een paar millimeter groot, enkel met de loep herkenbaar, en groeit meestal op ooghoogte. Het is een parasiet op mossen die op bomen (meestal beuken) groeien. De zwamvlok (het dradennetwerk van de schimmel) van het mosschelpje laat het mos afsterven en vormt zo een grote cirkel in het mos, die meer opvalt dan het paddenstoeltje zelf. Mosschelpjes zijn het hele jaar te vinden, maar de kans is het grootst bij vochtig weer. Het mosschelpje staat nog steeds omschreven als "zeldzaam". Maar paddenstoelkenners die gericht op zoek gaan naar kringen in het mos kunnen de soort op verschillende plaatsen terugvinden.

Mosbeertjes

Mosbeertjes zijn geen mini bruine beren, maar kleine diertjes die leven in een vochtige omgeving. Ze komen overal ter wereld voor in zout of zoet water, maar ook in vochtige omgeving op het land, zoals in mossen. Ze zijn te vinden in de hoogste gebergtes (boven 6.000 m) en de diepste zeeën (beneden 4.000 m). De grootte varieert van minder dan 0,1 mm tot ongeveer 1,5 mm. Mosbeertjes hebben vijf segmenten met vier paar poten. Hoewel ze zo klein zijn, hebben de diertjes ogen, een mond, poten en een spijsvertering. In 2007 werden bij een ruimte-experiment een aantal beerdierjes de ruimte in geschoten in een kooitje. Daar bleken ze de koude, de kosmische straling en het bijna-vacuüm tien dagen lang te overleven. Alleen de hoge UV straling werd enkele mosbeertjes fataal. Klein maar krachtig dus.

Vlaamse Werkgroep Bryologie en Lichenologie
www.natuurpunt.be/vwbl

Hazelmuis

PASPOORT

Uiterlijke kenmerken: Haar oranjekleurige pels en dicht behaarde staart maken de kleine hazelmuis (lichaam 6-9 cm, staart 5-8 cm) tot een bijzondere verschijning. Met haar grijp-pootjes en grote zwarte ogen is ze goed aangepast aan het nachtelijke leven in bomen en struiken.

Variatie: De grote verscheidenheid aan voedselplanten die de hazelmuis nodig heeft van april tot november, vindt ze in gevarieerde bossen met een rijk ontwikkelde struik- en kruidlaag en mantelzoomvegetatie. Voorjaar en zomer brengt ze hoog in de bomen door, op zoek naar knoppen, bloesems, rupsen en bladluizen. In het najaar zakt ze af naar lagere struwelen, zonovergoten boszomen en besrijke houtkanten. Ze woont hier in bolvormige nestjes en snoept van hazelnoten, bessen en zaden.

Winterslaap: De hazelmuis is de kleinste vertegenwoordiger van de familie van de slaapmuizen, die een groot deel van het winterhalfjaar slapend doorbrengen. Gemiddeld weegt een hazelmuis 15 tot 20g, maar na het opslaan van vetreserves voor de winterslaap loopt dat wel eens op tot 43g. De hazelmuis komt zelden op de grond, maar haar winterslaap houdt ze meestal wel in een nestje in de strooisellaag.

De laatste Vlaamse hazelmuizen wonen in Voeren. Ook al geniet de hazelmuis Europese bescherming, toch is ze zeer zeldzaam. Bovendien leidt een beperkt voedselaanbod in sommige jaren, zoals ook dit jaar het geval is, tot een slechte voortplanting, wat fataal kan zijn voor de soort in Vlaanderen.

Tekst: Goedele Verbeylen, foto's Norbert Huys

Verspreiding

Tot 10 jaar geleden kwam de hazelmuis nog voor in Oost-Brabant en Zuid-Limburg. Langer geleden vond je ze ook in West- en Oost-Vlaanderen. Intussen is de verspreiding van de hazelmuis in Vlaanderen ingekrompen tot het oostelijke deel van Voeren. Hier sluit de hazelmuispopulatie nog wel aan bij de ook zeer kleine Nederlandse populatie, die aansluit bij de Waals-Duitse hazelmuisbossen ten zuidwesten van Aken. Er zijn nog slechts een paar honderd Vlaams-Nederlandse hazelmuizen.

Complexe ecologische vereisten

Hazelmuizen zijn zeer kwetsbaar, want in tegenstelling tot andere knaagdieren planten ze zich traag voort en reageren ze minder snel op veranderingen in hun omgeving. Door de grote verscheidenheid aan voedselplanten die ze nodig hebben, komen ze slechts in lage dichtheden voor. De achteruitgang en versnippering van hun leefgebieden vormt een groot probleem, zeker omdat ze zich bijna uitsluitend via de vegetatie verplaatsen.

Monitoring, onderzoek en beheer

In 2007 ging de Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt in Voeren van start met een gestandaardiseerde monitoring, waarbij in het najaar gezocht wordt naar hazelmuisnesten. Op basis hiervan wordt een index berekend die aangeeft hoe het met de populatie gesteld is. Daarnaast controleren we sinds 2009 nestkasten en nestbuizen waarbij de aanwezige hazelmuisen gemerkt worden. Dit onderzoek levert belangrijke informatie op voor het beheer.

Na een topjaar in 2011 met zeer veel bessen, hazelnoten en andere zaden lijkt 2012 een zwak hazelmuisjaar te worden. Om de zeer kleine restpopulatie voor uitsterven te behoeden, werken in Voeren verschillende organisaties aan het verbeteren van de kwaliteit van de leefgebieden en het onderling verbinden ervan. Hopelijk leiden alle inspanningen ertoe dat dit sympathieke slaapmuisje betere tijden tegemoet gaat.

Meer weten over de hazelmuis? www.hazelmuis.be

Jaar van de Muis 2013

Muizen vormen een belangrijke voedselbron voor heel wat roofdieren, zowel vogels als zoogdieren. Bovendien lijken sommige (algemene) soorten er sterk op achteruit te gaan, maar kunnen we dat niet zeker zeggen omdat we niet over voldoende gegevens beschikken. Daarom roept de Zoogdierenwerkgroep van Natuurpunt iedereen op om in 2013 waarnemingen van muizen door te geven.

Meer info op www.zoogdierenwerkgroep.be

Muis in nestbox. Foto: Goedeke Verbeylen

Amfibieën op (de) weg

Vanaf half februari doet er zich een fantastisch natuurfenomeen voor: de paddentrek. Onze amfibieën worden wakker uit hun winterslaap en volgen ongeremd hun instinct, namelijk zo snel mogelijk bij de voortplantingspoel geraken.

Tekst: Valérie Vermeiren

Hun neus achterna

Wanneer de lente in aantocht is, het wat warmer wordt (vanaf 7°C) en het lekker vochtig is, ontwaken padden, salamanders en kikkers uit hun winterslaap. Ze hebben maar één doel voor ogen: op zoek gaan naar een poel, beek of vijver om zich voort te planten. Bij die zoektocht maken ze gebruik van hun reukorgaan dat algen, die vaak in het water voorkomen, opspoot. Bij valavond, 's nachts of vroeg in de ochtend beginnen zij dan aan hun lange tocht naar een water, vaak hun geboortepoel, om eitjes te leggen en te bevruchten.

Liften

Kikkers en padden laten zich tijdens de trek vaak dragen door de vrouwtjes, die doorgaans iets gezetter zijn. De mannetjes klemmen zich aan hun uitverkorene vast onder de oksels. Ze verdedigen hun veroverd vrouwtje tegen andere aanbidders door middel van gekwaak en door hun concurrenten weg te duwen met de achterpoten. Om die reden kan het wel eens voorvallen dat wanneer je een mannelijke pad vastneemt gedurende zijn trektocht, hij jouw vinger aanziet voor een vrouwtjespad en die dan ook stevig vastgrijpt. Benader je een koppeltje kikkers of padden dan zal het mannetje jou als een belager beschouwen en je proberen weg te duwen met zijn achterpoten.

Gevaar

De paddentrek is een zoektocht vol gevaren. De voornaamste hindernissen zijn het drukke verkeer en de vele verharde wegen. Amfibieën moeten tijdens hun trek vaak een verkeersweg oversteken. In een dichtbebouwde regio zoals Vlaanderen, waar stukjes natuur opgedeeld raken en van elkaar gescheiden worden door spoorwegen, (autosnel)wegen, bebouwing en omheiningen is dit meer dan ooit het geval.

Hoe kunnen wij helpen?

Heel eenvoudig: door hen te helpen over te steken. Vaak worden er netten geplaatst aan de rand van de weg om te vermijden dat de amfibieën de weg oversteken. De amfibieën botsen tegen het net en worden op die manier verplicht dit net te volgen op zoek naar een doorgang. Tot ze in één van de emmers vallen die aan hun kant werden ingegraven. Dan rest hen enkel nog te wachten tot ze veilig overgezet worden. Vrijwilligers gaan 's avonds en 's ochtends de emmers inspecteren. De dieren worden geteld en veilig aan de overkant van de straat geplaatst waar ze hun trektocht verder kunnen zetten, op naar de poel! Op plaatsen waar er geen netten geplaatst kunnen worden, worden er raapacties georganiseerd. Dit zijn speurtochten in de berm en op de straat naar amfibieën op weg naar een voortplantingsplaats. Ook permanente oplossingen zoals paddentunnels helpen de dieren veilig naar de overkant van de weg.

Vrouw met man pad op tocht. Foto: Wim Dirckx

Foto: Johan Asselbergs

Voor kinderen is het overzetten van padden een zeer leuke belevenis. Foto: Sharon Kesteloot

Enthousiaste vrijwilligers

Zonder vrijwilligers, geen paddenoverzet. Het plaatsen van de netten, inspecteren van de emmers, het tellen en overzetten van de amfibieën is een leuke activiteit. Iedereen kan meedoen en dat hoeft heus niet elke avond. Kris Vos, hoofdvrijwilligster paddenoverzet bij Natuurpunt Antwerpen Zuidrand: *"Als je die amfibieën een keer over de straat ziet wandelen 's avonds, dan krijg je daar een heel ander beeld van. Je hebt er geen idee van hoeveel inspanning zo'n klein diertje moet doen om aan de overkant van de straat te geraken. Als je dat zo ziet, en je staat daar even bij stil, dan krijg je werkelijk respect voor de natuur."*

Paddenacties worden vaak aangekondigd via het gemeenteblad en soms worden er signalisatieborden

geplaatst. In Edegem gaat Kris langs bij de basisscholen en geeft daar een infoles, gevolgd door een "paddenoverzetuitstap". De kinderen doen een geweldige natuurervaring op. Zo vertelt Kris: *"In plaats van een computerspelletje te spelen of voor de televisie te zitten, kunnen de kinderen een keer mee op paddenjacht gaan. Als je ziet wat voor impact zo iets eenvoudigs heeft op een kind, dan denk ik wel dat we op de goede weg zijn. Ik kom nu nog mensen tegen op de paddenactie, die bij mij als kind nog natuurexploratie gedaan hebben in de lagere school."*

Ook in jouw gemeente?

Ondertussen worden er 105 paddenoverzetacties georganiseerd, dat is goed voor 1 op 3 gemeenten. Weet jij in jouw gemeente een plaats waar er nog geen actie is en er nog veel padden worden doodgereden? Onderneem dan nu actie! Om te beginnen kan de lokale Natuurpuntafdeling of de gemeente gecontacteerd worden. De afdelingen en contactgegevens zijn te vinden op de algemene website www.natuurpunt.be/afdelingen. Je kan ook contact opnemen met Dominique Verbelen, coördinator van de paddenoverzet binnen de amfibieën- en reptielenwerkgroep Hyla, dominique.verbelen@natuurpunt.be.

Doe mee!

Kom ook een fantastische ervaring opdoen tijdens de paddenoverzet in jouw buurt. Gewapend met een emmer, zaklamp en fluorescerend vestje ben jij er helemaal klaar voor. Tijdens de paddenoverzet red je niet enkel het leven van een heleboel nuttige dieren, je leert ook nieuwe mensen kennen en je draagt bij tot het cijfermateriaal over amfibieën om de populatie in kaart te brengen. Een avondwandeling is bovendien een avontuurlijke, spannende en leerrijke belevenis.

Op de site van de amfibieën- en reptielenwerkgroep van Natuurpunt kan je de overzetacties vinden: surf naar www.hylawerkgroep.be.

Jouw giften helpen de natuur!

Een van de hoofdactiviteiten van Natuurpunt is het aankopen en inrichten van natuurgebieden. Over heel Vlaanderen heeft Natuurpunt projecten lopen. We ontvangen er subsidies voor van de Vlaamse overheid, via het Agentschap voor Natuur en Bos, en in sommige gevallen ook van provincies en gemeenten. Die subsidies zijn broodnodig, maar er schiet altijd nog een bedrag over dat niet is afgedekt door de overheid: de restfinanciering. En hiervoor gaat Natuurpunt de bedeltoer op: bij jou, bij bedrijven, via testamenten en campagnes. Steeds vaker, want de prijzen van de gronden stijgen.

Tekst: Ward Stulens. Foto's: Wim Dirckx

Om de financiering van onze nieuwe natuurgebieden rond te krijgen, vind je bij Natuur.blad vaak een uitnodiging om een project te steunen. Ook heel wat afdelingen kloppen regelmatig bij jou als lid aan of als trouwe donateur om een steentje bij te dragen.

Is jouw bijdrage relevant, en zijn er wel voldoende giften voor die aankopen van Natuurpunt? Natuurlijk wel! Een voorbeeldje. Bij Natuur.blad van de herfst kreeg je een vraag voor het steunen van een natuurgebied in jouw regio. Limburgers konden de Oude Weerd in Lanaken steunen en Antwerpenaren het Grote Netewoud in Balen en Mol. In Vlaams-Brabant riepen we op om het hoogste punt van het Pajottenland, de Kesterheide, mee te financieren en in het Oost-Vlaamse Aalter is het Ganzeveld een nieuw project. In West-Vlaanderen breiden we de Gulke Putten uit.

Maar liefst 620 leden van Natuurpunt gaven ons een financiële steun in de rug, goed voor 30.728 euro. Een enorm belangrijk bedrag dat ook door onze afdelingen, die met honderden vrijwilligers dagelijks in die natuurgebieden werken, erg geapprecieerd wordt.

Dit jaar riepen we meerdere keren op om onze aankopen te steunen, en dat zal tegen eind 2012 zo'n 900.000 euro aan giften van leden en donateurs opleveren. Een recordbedrag, dat toch duidelijk maakt dat Natuurpunt elk jaar meer vertrouwen krijgt van duizenden mensen.

Gulke Putten

In de Gulke Putten (Wingene) kon met steun van het LIFE-fonds van de Europese Unie al 37 hectare grond gekocht en omgevormd worden tot waardevolle natuur. Dankzij jullie giften kon Natuurpunt de oppervlakte nog maar eens met 12 hectare uitbreiden. Steunen? Vermeld project 5540 – Gulke Putten.

Oude Weerd

In Oud-Rekem, deelgemeente van Lanaken, kocht Natuurpunt langs de Zuid-Willemsvaart een oude grindwinning van 29 hectare. Het gebied kreeg zijn vroegere naam terug, de Oude Weerd, omdat het een deel is van de oude Maasvlakte. Binnenkort leggen we een wandelweg aan, zodat je dit gebied kan bezoeken. Steunen? Vermeld project 8882 – Oude Weerd.

Kesterheide

Op het hoogste punt van het Pajottenland in Gooik kocht Natuurpunt 12 hectare van de Kesterheide aan. Een schitterende kans waardoor iedereen nu mee kan genieten van de prachtige panorama's en de bijzondere natuur. Steunen? Vermeld 9233 – Kesterheide.

Grote Netewoud

In het hart van de Antwerpse Kempen (tussen Balen, Meerhout, Geel en Mol) slingeren de Grote Nete en haar zijrivieren door het landschap. Natuurpunt wil al de natuurgebieden die daar ontstonden verbinden tot een groot geheel: het Grote Netewoud. Hier kan je binnenkort gaan kijken en zoeken naar bevers, otters of zwarte ooievaars. Steunen? Vermeld 3770 – Grote Netewoud.

Jouw gift is van enorme waarde voor ons! Help ons méér natuur te beschermen zodat we er samen nu en in de toekomst van kunnen genieten. Voor giften vanaf 40 euro ontvang je automatisch een fiscaal attest waarmee je belastingvermindering geniet.

Stort je gift op IBAN BE56 2930 2120 7588 – BIC GEBABEBB van Natuurpunt – Coxiestraat 11 – 2800 Mechelen of stort online via www.natuurpunt.be/ikwilhelpen.

Ganzeveld

Het Ganzeveld is de grootste aankoop in Oost-Vlaanderen dit jaar: 28 hectare bos en 5 hectare weiland. Het gebied ligt ten zuiden van de E40 en aan de overkant in het noorden ligt de Kraenepoel. Natuurpunt plant hier bosuitbreiding en is druk bezig met het uitstippelen van wandelwegen. Steunen? Vermeld 6687 – Ganzeveld.

Haboe Natuur Speurders!

We duiken met z'n allen de winter in. Hopelijk heb je je warme nestje klaar, is je buikje volgesnoept met noten en bessen en heb je een flinke winter-voorraad bij elkaar gesnuffeld. Neen? Doe jij geen winterslaap misschien?

Piepel en Soeza

Slapen tot volgend jaar

Sneeuwballen, ijspegels en korte dagen. Sleetje rijden, sneeuwmannen maken en lekker warme chocomelk. Allemaal dingen die de winter zo leuk maken. Maar voor heel wat dieren staat de winter gelijk aan kou en honger, vooral veel honger. In de winter zijn er immers geen insecten en groene planten, of zitten noten en zaden verstopt onder de sneeuw. Een egel smult bijvoorbeeld graag van regenwormen. Regenwormen kruipen in de winter echter diep de grond in, op de vlucht voor de vrieskou.

Daar heeft de natuur een slim truckje voor gevonden! Omdat je tijdens je slaap maar een heel klein beetje energie gebruikt, doen sommige dieren in de winter een superlange en superdiepe dut. Ze hoeven hierdoor immers niet te eten. Slaapwel, tot binnen een maand of vier ...

Er is een verschil tussen winterslaap en winterrust. Vleermuizen houden een winterslaap. Ze slapen echt de hele winter in één ruk door. Midden in de winter wakker worden overleven ze zelfs niet. Andere dieren zoals eekhoorns en dassen slapen niet aan één stuk door, ze houden een winterrust. Zodra de temperatuur iets stijgt worden ze wakker om hun buikje te vullen. Een hapje kever, een hazelnoot of vijf en ze tukken rustig verder.

De eekhoorn is zo'n dier dat niet van de winter houdt, de sneeuw maakt het noten zoeken er niet gemakkelijk op. Daarom zijn ze in de herfst al druk in de weer met het verstoppertje van noten. Lekker makkelijk om terug te vinden in de winter, als hij wakker wordt omdat zijn buikje grommelt. Maar zo'n eekhoorn vindt niet alle verstopte noten terug. Na de winter krijgen die net teruggevonden noten wortels en groeien ze uit tot mooie bomen.

Wist je dat:

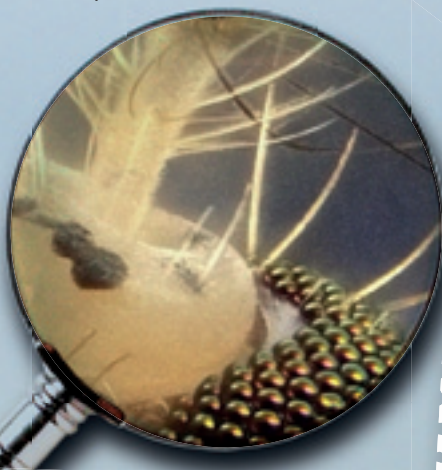
Eekhoentjes verstoppertje noten als wintervoorraad. Bij elke verstoppertje laten ze hun geur achter, zodat ze hun noten enkele maanden later terugvinden. Vindt een eekhoorn per ongeluk de notenvoorraad van een andere eekhoorn ..., dan blijft hij daar netjes af.

Buiten!

Maak eens een flinke winterwandeling als het pas gesneeuwd heeft. In het bos vind je vast en zeker heel wat diersporen in de sneeuw. Probeer eens te bedenken welke dieren die sporen achterlieten.

Micro-Macro

Weet je wat dit is? Mail je antwoord vóór 15 februari 2013 naar natuurspeurder@natuurpunt.be en maak kans op een aankoopbon ter waarde van 10 euro in onze Natuur.winkel. Doen!

In je zetel

Is het buiten écht te koud, of ben je moe na een lange winterse wandeling? Kruip dan in je zetel met een van onze boeken uit de Natuur.winkel. Lezen, ontdekken en leren over de natuur.

Zeg kleine egel wat slaap jij lang

Het wordt kouder en kouder buiten. Kleine Spikkel gaat op zoek naar een fijn plekje voor de winterslaap. Maar waar?

Inclusief cd met verhaal en liedje

Code: ALLJEE0298

Ledenprijs: 13,50 euro

Diersporen ontdekken en herkennen

Ga je op stap? Met deze handige natuurgids ontdek je wie welk spoor naliet.

Code: ALLJEE0364

Ledenprijs: 9 euro

Zeg kleine eekhoorn wat spring jij dapper

Wat een honger heeft Plum vandaag. En wat houdt hij van denennappels. Alleen... hij durft niet te springen.

Inclusief cd met verhaal en liedje

Code: VAREUR4139

Ledenprijs: 13,50 euro

Tuinieren voor (wilde) dieren

Maak van je tuin een beestenboel in alle seizoenen.

Code: VAREUR0869

Ledenprijs: 14,40 euro

Groene vuile vingers:

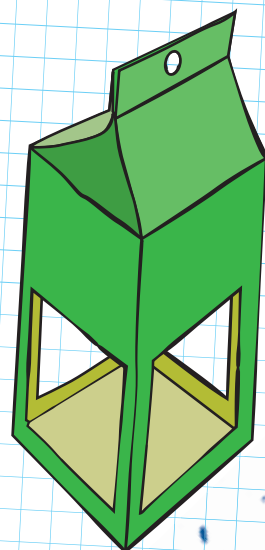
Een voederhuisje uit een melkkarton

Wat heb je nodig:

- Leeg melkpak
- Schaar
- Nietjesmachine
- Touw

Spoel je melkpak goed uit en droog het. Maak dan vier grote gaten in de zijanten van het pak, vlak boven de onderkant. Zorg dat je ongeveer een centimeter van de randen blijft omdat anders het pak te slap wordt.

Maak een mooi gaatje bovenin zodat je het voederhuisje straks kan ophangen. Met verf of stickers kan je het voederhuisje versieren. Nog wat vogelvoer erin en je kan het buiten hangen. Nu enkel nog wachten op bezoek.

IN HET OOG VAN DE STORM

"De ondergang van Mycene, de val van Rome, het verdwijnen van de Maya-steden, de Franse revolutie... stuk voor stuk fascinerende episodes uit de geschiedenisboeken. Die gebeurtenissen zijn al vaak in verband gebracht met ecologische en klimatologische oorzaken. In het oog van de storm bekijkt de geschiedenis van de mens systematisch door een klimatologische bril. Van het ontstaan van de landbouw, over de ontwikkeling van steden tot de wetenschappelijke en technische innovaties, de invloed van klimaatveranderingen op de menselijke beschaving is alomtegenwoordig. De haat-liefdeverhouding

tussen mens en klimaat is een boeiend verhaal dat in dit boek uit de doeken wordt gedaan. Er blijkt ook een duidelijk patroon achter te zitten, waar we best lessen uit trekken. Zoals George Santayana zei: 'Wie de geschiedenis niet kent, is gedoemd ze te herhalen'. In het licht van de dreigende opwarming van de aarde zal de mens al zijn creativiteit en leervermogen nodig hebben om onder het oog van de klimaatstorm uit te komen."

Bestel het boek in onze Natuur.winkel

Code: VAREUR4265

Ledenprijs: 22,50 euro

www.natuurpunt.be/winkel

Ganzondag 2013

Geen mooiere maand om duizenden ganzen en andere wintervogels te zien dan januari. Daarom organiseert Natuurpunt-WAL de derde editie van haar Ganzondag op de grens van haven en Scheldepolders. Het decor van dit festijn voor vogelkijkers, natuurliefhebbers en wandelaars is deze keer de krek en weiden van Putten-West in Kieldrecht. Op eigen kracht of met een gids zie je rond het

historische Hof ter Walle of tijdens een wandeling minstens vijf soorten ganzen. Vorige winter zagen we ook een ijseend, velduilen, een kuifaalscholver, een ruigpootbuiszard en zelfs een kleine trap. Ook benieuwd wat bijzonders ons pad kruist dit jaar?

Afspraak op zondag 13 januari 2013, van 10u tot 17u, Oud Arenbergstraat 73, Kieldrecht.

Meer info op www.natuurpuntwal.be.

Grauwe gans. Foto: Pascal De Munck

Natuurpuntreis naar Spitsbergen

Altijd al gedroomd van het Hoge Noorden? Grijp dan nu je kans en reis samen met ervaren gidsen van Natuurpunt naar Spitsbergen.

Samen met Inezia Tours organiseert Natuurpunt van 6 tot 17 juni 2014 (datum onder voorbehoud) een exclusieve boottocht. Vertrek vanuit Hansweert (Zeeland), over de Doggersbank met haar alken en papegaaiduikers, richting Shetlands (orka's: here we come). Op Jan Mayen zetten we de eerste keer voet aan grond. Dit vulkanisch eiland, 2233 meter hoog, is bedekt met gletsjers, robben en vogels. Dan verder naar het noorden samen met zadelrob, butskop, potvis, baardrob, gewone vinvis, blauwe vinvis en een majestueus landschap van krakende ijsschotsen. De Noordelijke IJszeeën zijn onvoorspelbaar maar een bende luie walrussen is bijna een zekerheid. Misschien zien we zelfs een groepje beloege's en ook de ijsbeer behoort tot de kanshebbers. Op de

Foto: Edgard Verhasselt

laatste dag varen we Isfjorden binnen, de monumentale toegangspoort tot Longyearbyen, hoofdstad van Svalbard. Wie wil, blijft met ons nog enkele dagen langer.

Wil je meer weten over de reis, je laten verleiden door prachtige foto's? Kom dan naar de infoavond op **woensdag**

23 januari 2013.

Waar: Natuur.huis, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Wanneer: 23 januari 2013, deuren gaan open om 19u, om 19u30 stipt start de voorstelling.

Meer info en boekingen:

www.natuurpunt.be/reizen

De Grootste Vliegenzwam

De grootste vliegenzwam van België is dit najaar gevonden in De Pinte in Oost-Vlaanderen. Ward Bogaerts uit Gent ontdekte in een oude tuin een vliegenzwam van niet minder dan 26,5 cm hoog. Naast De Grootste Vliegenzwam werd ook "de leukste vliegenzwam" bekroond. Uit de duizend inzendingen koos de jury de foto van Olivia De Mey uit Antwerpen. Zij kwam in Kalmthout een speelgoedmannetje tegen dat net een gigantische vliegenzwam aan het opmeten was met een miniatuur meetlatje.

Natuurpunt bedankt de gezinnen voor hun speurtocht en is ervan overtuigd dat ze mooie herinneringen overhouden aan hun dag in het bos. Bekijk de leukste inzendingen van de wedstrijd op www.degrootstevliegenzwam.be

▲ De grootste vliegenzwam: winnaar Ward Bogaerts

▲ De leukste vliegenzwam: winnaar Olivia De Mey

WWF sponsort nieuwe kijkwand in natuurgebied De Kuifeend en de Grote Kreek

De voorbije jaren worden in vele natuurgebieden grote inspanningen gedaan om kijkhutten, kijkwanden en zelfs observatietorens te bouwen. Zo genieten de vele diersoorten die er leven van een optimale rust en krijgen natuurliefhebbers de kans om de dieren van nabij te observeren. Dankzij de samenwerking met WWF kan er in het natuurgebied De Kuifeend en de Grote Kreek in de Antwerpse haven een nieuwe kijkwand geplaatst worden. De wand kijkt uit op een groot grasland en een waterplas. In de broedtijd en tijdens de winter wordt dit gebied bezocht door honderden waad- en watervogels en door prooivogels die er komen jagen. Soorten zoals krakeend, kuifeend, kievit en grutto broeden er jaarlijks. In de herfst en de winter bezoeken eenden en ganzen het gebied om er te komen rusten of naar voedsel te zoeken.

Wil je De Kuifeend en de Grote Kreek eens met eigen ogen zien? Dit is mogelijk tijdens een van onze excursies. Voor meer info, neem contact op met Ludo Benoy, ludo.benoy@skynet.be, 03-825 45 59.

Drie jonge onderzoekers van Natuurpunt Riemst in de prijzen

Saja, Rémar en Gabriël Erens uit Riemst (Limburg) hebben met het project "Groene Groeve Tiendeberg" twee awards gewonnen op de Quarry Life Award 2012, een organisatie van Heidelberg Cement. De drie jonge onderzoekers mogen hun project voor meer biodiversiteit op de Tiendeberg in Kanne uitvoeren. Het project werd al eerder geselecteerd als een van de drie beste Belgische concepten die mochten meedingen naar de internationale Quarry Life Award. De wedstrijd gaf studenten en wetenschappers de kans om in de periode van maart tot september 2012 wetenschappelijk onderzoek te verrichten in een groeve. Saja, Rémar en Gabriël wonnen met hun project de eerste prijs van de publieksstemmen en de derde prijs van de jury. Naast een geldprijs van 1500 euro mogen de drie jongeren het project voor meer biodiversiteit op de Tiendeberg nu ook effectief gaan uitvoeren.

Winterse activiteiten

Eropuit!

Koning winter is in het land! Hoewel het buiten soms bijtend koud kan zijn, hoeft dat de pret niet te bederven om eropuit te trekken. Ga wandelen terwijl de sneeuw knispert onder je voeten. Geniet van de ijskristallen die aan de bomen bengelen als unieke blaadjes. En als het écht berekoud is, kan je misschien wel gaan schaatsen op de vijvers in onze natuurgebieden. En daarna kruip je met een warm drankje lekker dicht bij de kachel. Genieten maar!

Antwerpen

26 december 2012

Lichtende maretakken in de Hoge Beemortel

Lichtjeswandeling voor de hele familie in en rond de Hoge Beemortel. Voor de volwassenen voorzien we een heerlijk glas glühwein of een borreltje, voor de kindjes een tas warme chocolademelk.

Samenkomst: 19u-22u, kerk van Grasheide (Putte) - Meester van der Borghstraat, 2580 Putte

Contact: Peter Hendrickx, 015-75 28 61, ph.natuurpunt@belgacom.net

Kerstwandeling in de Netevallei

Met glühwein en kerstcake

Samenkomst: 13u30-16u30, Lokaal Natuurpunt Heist op Den Berg - Leopoldlei 81, 2220 Heist-op-den-Berg
Contact: Paul Anthonis, 0479-53 37 11, paul.anthonis@scarlet.be

2 januari 2013

Nieuwjaarswandeling op Fort 7

Een rustige wandeling in een winters decor. Om af te sluiten krijg je een kom soep, een kop koffie of thee.

Samenkomst: 14u-16u, Fort VII (ingang), schuin tegenover nr. 75 - Legerstraat 40, 2610 Wilrijk (Antwerpen)
Contact: Lucy De Nave, 0485-71 73 48

5 januari 2013

Driekoningen wandeling op de Hoge Mierdse Heide

Gezinsvriendelijke avondwandeling waarop vooral kinderen van harte welkom zijn. Wie is mooi verkleed? Traditiegetrouw wordt ook dit jaar iedereen getrakteerd op gratis warme

Foto: Wim Dirckx

drank en een lekkere wafel. Heb je nog een stallantaarn, een ster, een kroon... breng ze gerust mee.

Samenkomst: 18u30-20u30, bezoekers-centrum Landschap De Liereman - Schuurhovenberg 43, 2360 Oud-Turnhout
Contact: Natuurpunt De Wulp, 014-45 06 46, natuurpunt.dewulp@skynet.be

27 januari 2013

Nieuwjaarswandeling aan 't Gewad in Meerhout

Samenkomst: 14u-17u, Gewad, 2450 Meerhout
Contact: Luc Vandenberg, 0499-63 20 07, luc.van.den.bergh@telenet.be

3 februari 2013

Natuurwandeling over de bermen van de AWW

Thema: boomknoppen en silhouetten
Samenkomst: 14u-16u30, ingang AWW - Stormsschranslaan, 2570 Duffel
Contact: Johan Asselberghs,

0479-65 29 07, johan.asselberghs@skynet.be

Limburg

22 december 2012

Uilenwandeling in de vallei van de grote beek

Samenkomst: 20u-23u, Cultureel Centrum Leopoldsburg - Kastanje-dreef 1, 3970 Leopoldsburg
Contact: Guy Vanzeir, 0474-70 89 53, gvanzeir@yahoo.com

6 januari 2013

Winterse wandeling: Op zoek naar de schaapskudde

Samenkomst: 14u-16u30, VBC De Watersnip -Grauwe Steenstraat 7/2, 3582 Koersel
Contact: Jan Kenens VBC De Watersnip, 011-45 01 91, Watersnip.anb@vlaanderen.be

13 januari 2013

Het bos in de winter

Wandeling

In de kijker

Brakona contactdag 2013

Natuur in een stedelijk omgeving, het is niet vanzelfsprekend. Vaak lijken ze elkaars tegenpolen. De druk op de natuur is er groot en vaak hebben flora en fauna veel moeite om er overeind te blijven. Verschillende onderzoeken toonden aan dat natuurlijke elementen in de stad nochtans bijdragen aan de gezondheid van de stadsbewoners. Maar in welke mate is natuur nog aanwezig in onze steden? Hoe houden fauna en flora stand? Dit en veel meer over natuur in en om de stad kom je te weten op de jaarlijkse contactdag van de Vlaams-Brabantse Koepel voor Natuurstudie die doorgaat op 2 februari 2013 in het Provinciehuis in Leuven. Iedereen met een gezonde interesse in

milieu en natuur is welkom. Meer info binnenkort op www.brakona.be.

Belgische Vogeldag en VLOS in 1 Zaterdag 16 februari 2013 • Drie Eiken- campus Wilrijk

De Belgische Vogeldag en de VLOS (Vlaamse ornithologische Studiedag) hebben de laatste jaren volop gestreefd naar vernieuwing. Dat is met resp. de 11de en 24ste editie niet anders: op algemeen verzoek worden de twee studiedagen versmolten tot één bruisend geheel. "Geboren om te vliegen" door vogelexpert Peter Couteel en "Namen en taxonomie" door Peter De Knijff zijn slechts enkele van de gevarieerde onderwerpen. Het volledige programma vind je op www.natuurpunt.be/belgischevogeldag

Samenkomst: 14u-16u30, Resterheide - Begijnstraat, 3940 Hechtel, Parking Begijnenvijvers

Contact: Krista Bovens, 011-73 12 79, natuurpunt.hechtel-eksel@skynet.be

22 januari 2013

Speuren naar hongerige wintergasten

Midweekwandeling

Samenkomst: 14u-16u30,

VBC De Watersnip - Grauwe Steenstraat 7/2, 3582 Koersel

Contact: Jan Kenens VBC

De Watersnip, 011-45 01 91,

Watersnip.anb@vlaanderen.be

17 februari 2013

Natuurspeurdertjes: "Frisse neuzen-tocht"

Op avontuur in de natuur met kinderen van 5 tot 7 jaar (en hun ouders).

Korte ontdekkingswandeling en verrassende binnenactiviteit.

Samenkomst: 14u-16u30,

VBC De Watersnip - Grauwe Steenstraat 7/2, 3582 Koersel

Contact: Jan Kenens

VBC "De Watersnip", 011-45 01 91,

Watersnip.anb@vlaanderen.be

Opmerking: Deelname prijs voor is 1,5 euro, drankje en koek inbegrepen.

Oost-Vlaanderen

20 december 2012

Winter in de Kalkense Meersen

We starten aan de Aard in Schellebelle en bekijken het mooie van het winterse

landschap in dit unieke gebied.

Samenkomst: 9u-12u, Aard in Schellebelle, Aard, 9260 Schellebelle (Wichelen)

Contact: Lieve Van Bockstael, 0486-46 08 71, groenelieve@telenet.be

30 december 2012

Winterwandeling naar de Turfmeersen

We nemen je mee door de uitgestrekte vlakte van de Moervaart-Zuidlede vallei naar de Turfmeersen. Na de wandeling voorzien wij enkele lekkere opwarmertjes in de schuur van de Turfmeersen.

Samenkomst: 14u-17u, volg de borden 'Turfmeersen' aan rand van dorp - Terweststraat, 9180 Moerbeke-Waas (Moerbeke)

Contact: Marc Martens, 09-345 78 63, marcmartens1953@hotmail.com

25 januari 2013

Avondwandeling met aandacht voor uilen in het Groot Schoor

Samenkomst: 19u-22u, De Snuffel - Sint-Elooistraat 15, 9200 Grembergen (Dendermonde)

Contact: Dirk De Mesel, 052-42 67 28, dirk.demesel@telenet.be

Vlaams-Brabant

22 december 2012

Sterren kijken

Claude stelt opnieuw zijn sterrekijker ter beschikking om naar de hemellichamen te kijken. Bovendien raakt hij er nooit over uitgepraat. Breng zeker

ook je eigen verrekijker mee. Je zal verrast staan wat je er allemaal mee kan ontdekken. Voor een frisse decemberavond is er een warm drankje voorzien. En nu maar hopen op een heldere hemel.

Samenkomst: 19u30-23u, 'Claude' - Ruandadreef 62, 3140 Keerbergen

23 december 2012

Straffe kost in Hoegaarden

De jaarlijkse straffe kostwandeling van Natuurpunt Hoegaarden is een klassieker in Hoegaarden. Telkens wordt een ander deel van de gemeente belicht in een totaal beleevingsconcept met een verhaal. Op de wandelingen wordt het verhaal van een landschap verteld zoals je het nog nooit hoorde met achteraf een glaasje. Dit jaar vertrekken we aan de kerk van Hoegaarden.

Samenkomst: 14u-17u, kerk Hoegaarden - Gemeenteplein, 3320 Hoegaarden

Contact: Johan Viaene, 016-76 54 36, johanviaene@hotmail.com

Opmerking: Deelname is gratis voor leden en kost 1 euro voor niet-leden

West-Vlaanderen

27 december 2012

Geleide natuurwandeling in de Zwinduinen

Winterperikelen in het duin...

Samenkomst: 14u-17u, Oosthoekplein, 8300 Knokke (Knokke-Heist)

Contact: Patrick Demaecker, 0475-40 79 29, patrick.demaecker@scarlet.be

6 januari 2013

Nieuwjaarswandeling & nieuwjaars- receptie

Samenkomst: 9u30-13u, Provinciedomein Bergelen - Rijksweg, 8560 Gullegem (Wevelgem)

Contact: Jozef Bousse, jozefbousse@natuurpuntwevelgem-menen.be

Zeeland, eilandhopp langs de mooiste vogelgebieden

Zeeuws-Vlaanderen

We starten onze tocht het dichtst bij huis in Zeeuws-Vlaanderen. Een contrastrijk stukje Zeeland. Cultuur en traditie van eeuwenoude stadjes gaan er hand in hand met natuur. Dijken en landweggetjes voeren je langs polders, hoge bomen, oude knotwilgen en verborgen krekens.

De Blikken bij Groede

Volg je vanuit de gemeente Groede de Scherpbierseweg in zuidelijke richting, dan kom je na enkele kilometer bij het natuurgebied De Blikken. Een weiland-reservaat van 45 hectare, dat al vorm kreeg in 1583. Het werd toen bewust onder water gezet tijdens de Tachtigjarige Oorlog. Het water sneed er tal van krekens in de grond en het resultaat is een bijzonder waardevol broedgebied voor grutto's en Kieviten. In maart en april weerklinkt voortdurend hun gezang.

Ook voor trekvogels is De Blikken een paradijs. We zitten ten zuidwesten van Breskens en het gebied vormt dan de eerste pleisterplaats waar steltlopers of watervogels neerstrijken. In de winter kan je hier veel watervogels spotten. De beste overkijkplaats is de Ringdijk langs de zuidkant, waar sinds 2007 een mooie schuilhut staat. Parkeer langs de Ringdijk, en

wandel tussen de grondwallen en meidoornhagen naar de hut. De vogels blijven rustig zitten.

Walcheren

Walcheren is bij ons erg gekend voor zijn rustige en natuurlijke stranden. Wie heeft er nog niet vertoefd op het strand van Vrouwenpolder. Maar Walcheren heeft naast strand en zee nog veel meer te bieden. Bos, krekens, polders... Ideaal om te fietsen en eens goed uit te waaien in de vele mooie natuurgebieden.

Het Noordervroon bij Westkappelle

Je kan er echt niet naast, wanneer je vanuit Westkappelle via de zeedijk naar het noorden rijdt, duikt op je rechterkant een uitgestrekt plas-drasgebied op: het Noordervroon. Het is een recent binnendijks natuurontwikkelingsgebied van nu bijna 10 hectare groot. Kreekresten, slikrandjes, schorren en zelfs een bos. Wie ooit zag hoeveel trekvogels er over en langs Westkappelle trekken, weet dat dit een heuse feesttafel moet zijn. Lepelaars, zilverplevieren, strandlopers, ruiters en massa's gele kwikstaarten strijken er neer.

Maar belangrijker nog, heel wat broedvogels hebben zich hier gevestigd: een kolonie kluten, grote sterns, visdieven en zelfs dwergsterns. Ook de zeldzaam

Het water, de wind en de mens creëerden in de Nederlandse provincie Zeeland een uniek landschap dat tot op vandaag in alle puurheid te beleven is. Water, natuur en vogels in overvloed hier. De winter is het ideale seizoen om Zeeland te ontdekken. Muts op, handschoenen aan, zon op je gezicht en genieten maar.

Tekst: Gerald Driessens & Sofie Versweyveld

De schorren van Zuid-Beveland. Foto: Vilda/Lars Soerink

geworden strandplevier zie je hier nog. Op de plasjes dobberen heel wat ganzensoorten, eenden en fuutachtigen. Het bosgebied herbergt buizerds en er zitten ook reeën. In de houtkanten hoor je geregeld grasmussen zingen en in de rietkragen knarsen rietzangers.

Parkeer aan het begin van de Hogeweg, de eerste weg op je rechterkant komende van Westkapelle. In dijkpaviljoen De Westkaap kan je even uitblazen bij koffie of soep en toch vogels kijken.

Noord-Beveland

Noord-Beveland is mooi gelegen tussen de Noordzee, het Nationaal Park de Oosterschelde en het Veerse Meer. De kleine dorpen, het landelijk karakter van het eiland en de eindeloze vergezichten over polder en water geven je een echt eilandgevoel.

De inlagen Keihoogte en Thoornpolder bij Wissenkerke

De inlagen, plaatselijk "kuppen" genoemd, zijn kleine, ingedijkte polders die als buffer dienen tegen overstromingen. Voor de aanleg van de dijken wordt de polder uitgegraven zodat de diepte zich ontwikkelt tot interessante plas-drasgebieden of zelfs open

waterpartijen, met vaak mooie rietkragen en vooral veel leven. Op de met kruiden begroeide graslanden rond de plasjes fladdert de argusvlinder soms talrijk tussen de blauwe zeedistels. Voor echt rustig genieten is de Keihoogte inlaag (vanuit Wissenkerke te bereiken via de Keihoogteweg) een echte aanrader. Dit is de meest recente inlaag, ze werd in 1980 aangelegd met de sigmawerken. Oeverlopers, kemphanen en zwarte ruiters marcheren er bijna hoorbaar langs de hut en het is een mekka voor fotografen van watervogels. Iets oostelijker, bij Colijnsplaat, vinden we de grotere inlagen 's Gravenhoek met enkele sterneneilandjes en de Wanteskuup, waar baardmannetjes zich bij windstil weer prachtig laten bekijken.

Schouwen-Duiveland

In het westen van dit eiland domineren bos- en duingebieden, ideaal om per fiets of te voet te verkennen. Nood aan een beetje cultuur? Dan moet je zeker een bezoekje brengen aan Zierikzee, in de smalle straatjes is de geschiedenis haast voelbaar.

De Koudekerkse inlaag en de Schelphoek bij Serooskerke

We nemen vanuit Serooskerke de Stolpweg richting zuid, voor we de inlagen bereiken bevindt zich links

2

1 Baardmannetje. Foto: Vilda/Rollin Verlinde 2 Koudekerkse inlaag met de Plompe Toren. Foto: Vilda/Lars Soerink 3 Oeverloper. Foto: Wim Dirckx 4 Zwarte stern. Foto: Wim Dirckx

buitendijks de Schelphoek: 60 hectare slik. Dat is niet niks, zeker voor ons Belgen. Een strandwandeling op zoek naar leven in en op het schor is hier zeker de moeite. Bij laagtij uiteraard, want bij hoogwater zien we enkel... Oosterschelde.

Dan naar de vochtige graslanden van de Koudekerkse inlagen. Maar waar ligt Koudekerke dan? Dat werd rond 1583 geannexeerd door de zee en al wat nu rest is de Plompe Toren. Die geeft je een prachtig zicht op de inlaag. De toren werd door Natuurmonumenten uitgerust met infopanelen en is zeker een bezoekje waard. Voor zoutminnende planten zoals kweldergras en zilte schijnsparrie ben je hier op de juiste plaats want het Oosterscheldewater kwelt onder de dijk door. In het najaar kleurt de kuip rood door zeekraal. Bij hoog water komen honderden steltlopers hier

overtijen (wachten op laag water in de slikken en schorren) en in de winter schuiven talrijke bergeenden en rotganzen met de snavel door het slik. Verlies zeker de Oosterschelde hier niet uit het oog, want regelmatig worden hier vlakbij de oever bruinvissen opgemerkt.

Goeree-Overflakkee

Dit is het hoogst gelegen eiland van Zeeland. Hier kan je heerlijk fietsen en wandelen door de brede duinen en de uitgestrekte polders. In 1971 bouwde men hier de Brouwersdam die samen met de eerder gebouwde Grevelingendam Schouwen-Duiveland en Goeree-Overflakkee moet beschermen tegen het water. Zo ontstond het Grevelingenmeer, met zijn 14.000 hectare meteen het grootste zoutwatermeer van West-Europa. In het meer liggen verschillende kleinere eilandjes, stuk voor stuk natuurgebieden.

De Kwade Hoek

Gespreid over de noordhoek van Goeree-Overflakkee vinden we de Kwade Hoek. 117 hectare dynamisch getijdengebied dat zich uitstrekt ten noorden van Havenhoofd tot Ostdijk. Het gebied, dat tot haast tegen de Haringvlietsluis loopt, heeft zijn naam te danken aan de verraderlijke stroming. De zee is hier nog steeds de baas. In de winter stroomt het zeewater via geulen en krekens diep het gebied in en grote stukken land komen dan onder water te staan. Wind, water en getij kneden het landschap voortdurend naar eigen goeddunken. Grutto, kluut en tureluur zijn hier broedvogels maar tijdens de trek wemelt het van groot en klein leven. Dit is een bekende plaats om in augustus kleine groepjes reuzensternen waar te nemen. Langs de stranden maak je 's winters kans op een groepje strandleeuweriken, sneeuwgorzen of een enkele ijsgorz. De slikken wemelen dan van steltlopers, meeuwen maar ook van zwarte stern. Een bezoek aan dit indrukwekkende gebied neemt al gauw een halve dag in beslag maar is een aanrader van formaat.

3

Tholen en Sint Philipsland

Nood aan onthaasten? Dan zijn Sint Philipsland en Tholen de ideale bestemmingen voor jou dankzij de prachtige natuur en de ontspannen sfeer in de dorpen. Aan de noordkant van Tholen vind je veel kleine historische polders en de schorren en slikken hebben een bijzondere flora en fauna.

De Scherpenissepolder bij Tholen

Ten zuiden van de dorpen Scherpenisse en Poortvliet ligt de Scherpenissepolder. Biodiversiteit is het sleutelwoord van dit gebied en vooral voor vogelaars is het een toplocatie. De polders werden in 2001 en 2002 volledig ingericht als natuurontwikkelingsgebied als weide- en krekengebied. Het maakt deel uit van Plan Tureluur en is 172 hectare groot, waarvan 22 hectare water en moeras. Het maakt verder deel uit van het Nationaal Park Oosterschelde.

Wintergasten en weidevogels vinden hier de nodige rust. Van mei tot en met september wordt het gebied begraaasd door koeien, meteen het enige uitgevoerde beheer. Naast de klassieke steltlopers, ganzen en eenden die al naargelang het seizoen in meer of mindere mate te zien zijn, maak je hier meer kans op roofvogels als bruine kiekendief, buizerd, torenvalk of misschien wel een winterse slechtvalk of een smelleken.

Speurtochten, strandjutten en andere spannende tochten voor kinderen

Zijn de kinderen niet te vinden voor urenlang stilzitten in een kijkhut? Voor hen valt er heel wat te beleven op Zeeland. Een boerderijspeurtocht of een rondje strandjutten waarbij je de mooiste strandschatten vindt. Een aantal natuurexcursies is speciaal gericht op kinderen. Terra Maris (museum voor natuur en landschap van Zeeland), Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten organiseren regelmatig spannende natuurexpedities.

www.terramaris.nl

www.staatsbosbeheer.nl

www.natuurmonumenten.nl

4

De Scherpenissepolder is beperkt toegankelijk. Aan het einde van de doodlopende Lage Broekweg krijg je een mooi uitzicht maar het gebied is ook goed te bekijken vanaf de Platteweg. Parkeer aan het einde van die weg voor een dijkwandeling. Vergeet zeker je telescoop niet. Tweemaal per jaar kan je het gebied in trekken onder leiding van een gids (informatie bij VVV Tholen).

Zuid-Beveland

Zuid-Beveland is een oud poldergebied waar vroeger in een snel tempo nieuw land werd toegevoegd dat later soms ook weer werd verzwolgen. De "Zak van Zuid-Beveland" is zo'n poldergebied. Eén van de mooiste polderlandschappen in Nederland met watertjes, kleine weitjes, veel fruitbomen en bloemen-dijken. Tussen al die polders liggen liefelijke dorpjes.

Het Veerse Meer bij Wolphaartsdijk

Het Veerse Meer wordt druk bezocht tijdens het hoogseizoen en ondervindt een behoorlijke recreatiedruk. Toch zijn er enkele plekken waar stilte een plaats vond en waar vogels talrijk aanwezig zijn. Dan zit je daar op een rustige lenteavond met uitzicht op een strand vol zilverplevieren of rosse grutto's in hun prachtige zomeroutfit. Daarvoor is Kwistenburg de geschikte plaats. Kwistenburg ligt helemaal langs de Noorddijk, ten noordoosten van Wolphaartsdijk. Het evolueerde van een getijdengebied tot een buitendijks grasland maar de oevers bieden voldoende foerageerruimte voor honderden steltlopers en eenden. 's Winters is een slechtvalk geen uitzondering en in de zomer broeden grote stern en dwergsternen op de schelpenstrandjes. Tijdens de trek zijn er altijd wel groepjes lepelaars en kleine zilverreigers te zien. Altijd een waardige afsluiter van een dagje Zeeland.

De Middelpaten ten westen van het dorp kan je best bekijken vanaf de Muiderweg maar een snelle controle van de getijdentabel geeft een wereld van verschil. Bij vloed zitten alle steltlopers immers elders op de inlagen en de ingerichte poldergebieden.

Alle informatie over Zeeland vind je op www.vvvzeeland.nl

Ecologische warmte in uw huis

- Volledige verbranding
- CO₂-neutraal verwarmen
- Weinig uitstoot van fijn stof, CO en onverbrande koolwaterstoffen
- Geen onderhoud nodig, lange levensduur

Hirvi - Finkachels, tegelkachels en toebehoren

www.hirvi.be - info@hirvi.be - 0484/995 801

Testelsteseenweg 36, 3201 Langdorp - Bezoek op afspraak.

VRAAG DE NIEUWE BROCHURE VOOR VOGEL- & FOTOGRAFIEREIZEN NU AAN

📍 MARTELARENLAAN 24
3010 LEUVEN

E-MAIL INFO@TIERRA.BE

WEB WWW.TIERRA.BE

TEL 016/25.56.16

natuurpunt

Verhuisd? Vragen over lidmaatschap?

Om te voorkomen dat je het volgende nummer van dit tijdschrift niet zou ontvangen, meld ons vandaag nog jouw nieuw thuisadres.

Neem daarvoor contact op met onze ledenadministratie, 015-29 72 51 of ledenadministratie@natuurpunt.be. Hier kan je ook terecht met alle vragen of problemen over je lidmaatschap.

Dienst: natuurbeheer, studie, communicatie, beleid, financiën, personeel, algemene zaken.

Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, 015-29 72 20, info@natuurpunt.be, www.natuurpunt.be

Dienst: Educatie & museum

Graatker 11, 2300 Turnhout, 014-47 29 55, educatie@natuurpunt.be

Natuurpuntwinkel

Stationstraat 40, 2800 Mechelen
www.natuurpunt.be/winkel, winkel@natuurpunt.be,
015-43 16 88

Bij sommige bezoekerscentra en secretariaten is er een kleine winkel. Die herken je aan het winkeldaklogo.

Bezoekerscentra

NMC De Bourgoyen, Stad Gent i.s.m. Natuurpunt,
Driepikkelstraat 32, 9030 Gent, 09-216 44 78,
bc.bourgoyen@natuurpunt.be

Bezoekerscentrum Landschap De Liereman,
Schuurhovenberg 43, 2360 Oud-Turnhout, 014-42 99 66,
bc.deliereman@natuurpunt.be

Bezoekerscentrum Hageven,

Tussenstraat 10, 3910 Neerpelt, 011-80 26 77,
bc.hageven@natuurpunt.be

Bezoekerscentrum Mechels Rivierengebied,

Muizenhoekstraat 7, 2812 Muizen-Mechelen, 015-43 61 09,
bc.mechelsrivierengebied@natuurpunt.be

Bezoekerscentrum Uitkerkse Polder,

Kuiperscheeweg 20, 8370 Uitkerke-Blankenberge,
050-42 90 40, bc.uitkerseppolder@natuurpunt.be

Vlaams bezoekerscentrum de Otter

i.s.m. Natuurpunt, De Blankaart, lepersteen-
weg 56, 8600 Vrouwen-Diksmuide, 051-54 52 44,
deblankaart@natuurpunt.be

Vlaams Bezoekerscentrum De Watersnip i.s.m.

Natuurpunt, Vallei van de Zwarte Beek, Grauwe Steen-
straat 7/2, 3582 Koersel-Beringen, 011-45 01 91,
watersnip.anb@vlaanderen.be

Bezoekerscentrum Huize Ernest Claes

E. Claesstraat 152, 3271 Zichem, 013-32 63 60,
bc.huizeernestclaes@natuurpunt.be

Bezoekerscentrum De Klapekster

Kolonie 41, 2323 Wortel, 03-383 02 08,
bc.deklapekster@natuurpunt.be

Bezoekerscentrum 't Vloot

Demerstraat 60, 3560 Linkhout, 013-55 63 81,
bc.tvloot@natuurpunt.be

Bezoekerscentrum Kiewit,

Putvennestraat, 3500 Hasselt, 011-24 60 20,
bc.kiewit@natuurpunt.be

Voor openingsuren kijk je best op
www.natuurpunt.be/bezoekerscentra

Regionale secretariaten

West-Vlaanderen: De Blankaart, lepersesteenweg 56,
8600 Woumen (Diksmuide)

Limburg: Kiewitdreef 5, Domein Kiewit, 3500 Hasselt,
011-24 60 20, info@natuurpuntlimburg.be

Vlaams-Brabant: Leuvensestraat 6, 3010 Kessel-Lo,
016-25 25 93

Antwerpen: Steenstraat 25, 2180 Ekeren,
03-541 58 25, antwerpennoord@natuurpunt.be

Redactie

Eindredactrice: Sofie Versweyvel, 015-29 72 24,
sofie.versweyvel@natuurpunt.be
Illustraties: Jenny Dedoncker

Prepress

Check-it.EU cvba
F. Lousbergskai 105/1, 9000 Gent
09-265 85 76, info@check-it.be

Druk

Drukkerij Corelio Printing nv. Erpe-Mere
Papier: Respecta60, 60% gerecycleerd, 40% chloorvrije vezels
van verantwoord beheerde bossen.
Oplage: 88.000 exemplaren

Verantwoordelijke uitgever

Chris Steenwegen, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Lid worden van Natuurpunt

Het lidmaatschap bedraagt € 24 per kalenderjaar en is
geldig voor het hele gezin. Overschrijven op rekeningnummer
230-0044233-21 van Natuurpunt, IBAN: BE17 2300 0442 3321,
BIC: GEBABEBB.

Abonnementen op Natuur.focus en Natuur.oriolus

Leden van Natuurpunt kunnen zich abonneren op de gespe-
cialiseerde tijdschriften Natuur.focus en Natuur.oriolus. Het
abonnement kost € 8,5 voor elk van deze tijdschriften. Wie
intekent op beide tijdschriften betaalt slechts € 14,5.

Dit bedrag is over te schrijven op rekeningnummer
230-0044233-21 van Natuurpunt, IBAN: BE17 2300 0442 3321,
BIC: GEBABEBB met vermelding van de titel van het tijdschrift
en (indien mogelijk) je lidnummer.

Lidgeld en abonnementen kunnen samen worden betaald
indien duidelijk wordt vermeld welk(e) tijdschrift(en) men
wenst.

Donateurs

Voor giften vanaf € 40 krijgt u een fiscaal attest.
Giften mogen worden gestort op rekening 293-0212075-88,
IBAN: BE56 2930 2120 7588, BIC: GEBABEBB. Indien een
projectnummer of projectnaam wordt vermeld, gaat de gift
naar het bedoelde reservatenfonds.

Nalatenschappen en legaten

Geregeld besluiten mensen om via een nalatenschap of
legaat ons natuurbehoudswerk te steunen. Dat is niet alleen
een goede zaak voor onze vereniging, ook de legataris zelf
verzekert er zich van dat flink wat minder erfenisrechten naar
de staatskas vloeien dan bij een gewone erfenis.

Overweegt u ook om die stap te zetten en onze vereniging te
begunsten, dan raden we u aan een notaris te raadplegen.
Die kan u exact meedelen hoe u te werk moet gaan en welke
formule het best bij u past.

Voor nog meer inlichtingen over de mogelijkheden van
legaten en schenkingen ten voordele van ons natuur-
behoudswerk, kan u terecht bij Ward Stulens, 015-29 72 47.
Hij zal graag antwoorden op uw vragen.

Partners voor natuurbehoud

De Vlaamse overheid erkent en steunt
Natuurpunt in de strijd voor natuurbehoud.
www.vlaanderen.be

Jonger dan 25? Neem eens een kijkje op www.jnm.be

Natuurpunt werkt op wereldschaal mee aan het behoud van natuur en soortenrijkdom.

Als Vlaamse partner van BirdLife International en van Eurosites
ondersteunen we zusterorganisaties en beschermingsprojec-
ten. In Wallonië werken we samen met Natagora.

Voor diverse projecten her en der in Vlaanderen kan Natuur-
punt rekenen op de financiële ruggeleuning van de Europese
Unie in het kader van het LIFE-programma.
www.natuurpunt.be/life

LOFSDALEN ZWEDEN... ÉÉN MET DE NATUUR

**Exclusief aanbod voor Natuurpuntleden:
€ 325 pp per week**

In de winter: 8 dagen op basis van 5 personen tussen 06.01 en 24.02.13,
welkomstdiner met wijn, infopakket, schoonmaak en beddengoed incl.

In de zomer: 8 dagen op basis van 5 personen tussen 15.06 en 31.08.13,
welkomstdiner, infopakket, schoonmaak en beddengoed, 1 dag huur motorboot en
fiets, bezoek elandenboerderij en muskusosspark.

Zie website voor andere periode of ander aantal personen.

www.nordic.be/lofsdalen

NORDIC INFO
De Scandinaviëspecialist

Visit
Sweden

DE MOOISTE HUISJES VAN NOORWEGEN

Blokhut nabij de Nordfjord:

€ 650 per week laagseizoen, € 795 per week hoogseizoen

Blokhut nabij Hardangervidda:

€515 per week laagseizoen, €635 per week hoogseizoen

www.norge.be

Afvalwater optimaal benut

Aquafin NV zuivert het afvalwater van meer dan 5 miljoen Vlamingen. Daarvoor exploiteert het bedrijf ongeveer 5.000 kilometer collectoren, meer dan 1.200 pompstations en 250 waterzuiveringsinstallaties. Het zuiveren van 80% van het huishoudelijk afvalwater in Vlaanderen heeft ertoe geleid dat de waterkwaliteit in onze beken en rivieren er fors op vooruit gegaan is.

Een goede waterkwaliteit blijft natuurlijk de voornaamste bezorgdheid. Toch biedt het waterzuiveringsproces nog heel wat andere mogelijkheden, waarvoor Aquafin investeert in onderzoek.

ENERGIE UIT SLIB

Slib is een basisingrediënt voor de biologische zuivering van afvalwater. Tijdens het zuiveringsproces groeit het echter zo sterk aan dat er al snel een teveel ontstaat. Terwijl het restslib vroeger een 'last' was, wordt het tegenwoordig gekoesterd als grondstof voor energieproductie. Een gedeelte vergist Aquafin op zijn waterzuiveringsinstallaties voor de productie van biogas. Een ander gedeelte wordt thermisch gedroogd in de drooginstallaties van Aquafin. Het eindproduct zijn pellets waarvan de calorische waarde nuttig gebruikt wordt voor de productie van energie en in de cementindustrie.

WARMTE EN GRONDSTOFFEN RECUPEREREN UIT AFVALWATER

In een stedelijke omgeving kan de warmte die nog aanwezig is in de riolen, afkomstig van bijvoorbeeld badwater of de wasmachine, nuttig worden hergebruikt. Aquafin neemt deel aan een internationaal onderzoeksproject dat de voordelen van de toepassing op grote schaal analyseert. Zelf verwarmt Aquafin een aantal gebouwen met restwarmte die het recupereert uit het afvalwater.

Het huishoudelijk afvalwater is ook een bron van fosfor, een essentieel element voor alle biologisch leven, maar de natuurlijke reserves ervan geraken stilaan uitgeput. Aquafin onderzoekt de mogelijkheden om duurzaam fosfor terug te winnen uit het afvalwater via het slib. Het gaat om een exploiteerbaar potentieel van ongeveer 100 ton P/jaar.

INSPLEN OP KLIMAATVERANDERING

De technieken om het afvalwater te zuiveren, verfijnen steeds verder. Maar ook de omgevingsfactoren evolueren. De gevolgen van de klimaatopwarming laten zich stilaan voelen. Aquafin heeft in de loop der jaren een sterke expertise opgebouwd in de modellering van de verschillende onderdelen in de waterzuiveringsinfrastructuur. We willen deze kennis ook inzetten voor de integrale benadering van waterbeheer. In dat kader spitst Aquafin in een van zijn onderzoekstakken toe op de koppeling van riool-, waterzuiverings- en riviermodellen. Via integrale modellering kunnen we hierbij ook de impact van hevige regenbuien voorspellen.